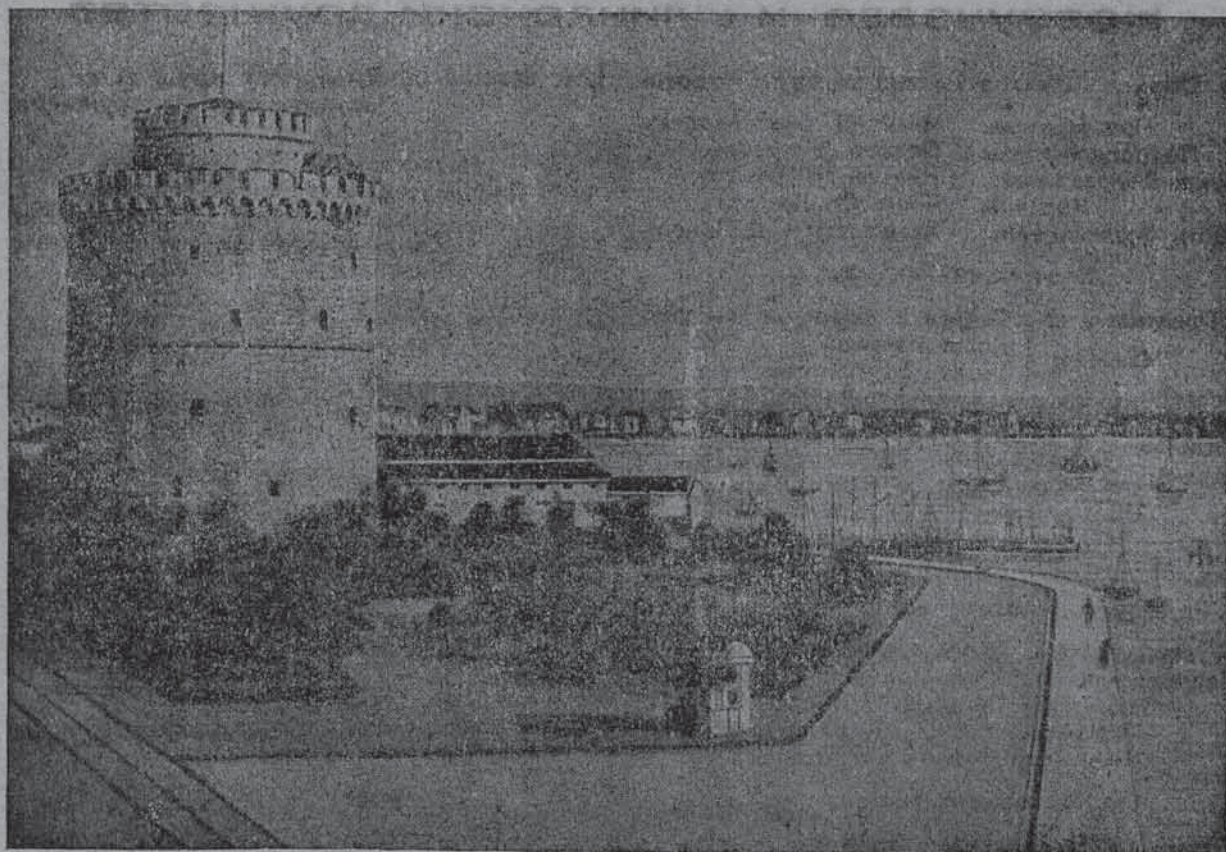

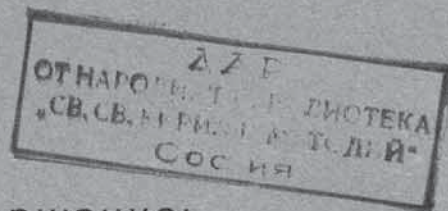
София, май 1942 г.

117.Тукъ,
Бъл.Зем.и Кооп.Банка

Илюстрация ИЛИНДСКЪ

СОЛУНЪ — БЕАСЪ-КУЛЕ

Съдържание:

1. Свободна Македония — Шингаровъ
2. Гоце Дѣлчевъ
3. Българската екзархия — Гр. Пърличевъ
4. Тжга отъ 1914 год. — Климентъ Ив. Групчевъ
5. Какъ се появиха първитѣ револ. чети въ Битолския револ. окръгъ — Г. п. Христовъ
6. Издаденитѣ свидетелства за храброст отъ В. М. О. Р. О.
7. Жертви при потушаване на Илин. възстание
8. София — Кавала — о-въ Тасосъ и обратно — Л. Томовъ
9. Положението

Новоучредени Илинденски дружества

1. гр. Сѣрѣ. — Настоятелство на дружеството:

Председателъ: Иванъ Д. Смотракалевъ
Подпредседателъ: Петъръ Д. Козовъ
Секр. Дѣловодителъ: Никола Ат. Никовъ
Касиеръ: Коста Ст. Джаровъ
Дом. библиотекаръ: Александъръ Д. Поповъ

Контроленъ съветъ

Председателъ: Георги В. Яневъ Каравеловъ
Членове: { Коста Ивановъ
Запро Ст. Рупелски

2. гр. Неврокопъ. Настоятелство на дружеството

Председателъ: Илия п. Ивановъ
Секретаръ: Вангелъ п. Ангеловъ
Касиеръ: Петъръ Тилковъ
Членове: { Константинъ Филиповъ
Маринъ Божиловъ

3. гр. Радовишъ. Настоятелство на дружеството

Председателъ: Коце п. Андоновъ
Подпредседателъ: Костандинъ В. Ципушевъ
Секретаръ: Михаилъ Г. Ляхтовъ
Касиеръ: Кирилъ В. Мандаджиевъ
Съветникъ: Тодоръ Ст. Зайковъ

Контроленъ съветъ

Председателъ: Благой В. Ципушевъ
Членове: { Петъръ Наковъ
Стоянъ Тодевъ

4. с. Жванъ (Д. Хисарско) Крушовско Настоятелство на дружеството

Председателъ: Ташко Арсовъ
Подпредседателъ: Силянъ Ивановъ
Касиеръ: Андре Георгиевъ Бакия
Секретаръ: Ристе Селяновъ Касапоски
Съветникъ: Якимъ Василевъ

Контролна комисия:

Тале Мицевъ Филипоки
Велко Тасевъ Стояновъ

5. гр. Кавала. Настоятелство на дружеството

Председателъ: П. Качачевъ
Подпредседателъ: Дръ Благой Бояджиевъ
Секретаръ: М. Стършеновъ

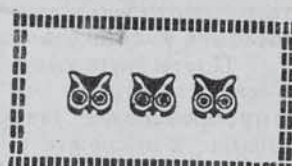
6. Драма

Председателъ: Ив. Фарфаровъ
Секретаръ: Дим. Ст. Каръмовъ
Касиеръ: Ив. Т. Келпековъ

Ржководното тѣло пожелава ползотворна и похвална дейность на всички новообразувани д-ва за благого на цѣлокупния български народъ.

ИЛЮСТРАЦИЯ ИЛИНДЕНЬ

Редакторъ: КИРИЛЪ ХРИСТОВЪ — СОВИЧАНОВЪ

Редакция и администрация: ул. „Пиротъ“ № 5, телеф. 2-19-32 — Чекова смѣтка 52-21

Абонаментъ 120 лв., за платилитѣ до 1. юни 100 лв., за Европа—200 лв., за Америка—2 долара. Отдѣленъ брой 12 лв.

Списанието е одобрено отъ Министерството на Народ. Просвѣщение съ окръжно № 40,350 отъ 28. XI. 1923 г.

Свободна Македония

Звънна вече всенароденъ часъ:
Македония свободна
да запѣ свѣтли химни съ гласъ:
химни за земята родна!

Скѣпа намъ земя, земя света,
твоята мѣка бѣ вѣковна,
но изгря правда надъ свѣта,
въ снѣгъ отмина власть грѣховна!

Волно цѣло племе българско
съ волна стѣпка въ пѣть очистенъ
отъ безумно племе вражеско
ще да ниже дни лѣчисти!

Радвай се земя честита днесъ!
Богъ те подкрепи съ надежди
да достигнешъ висинитѣ съ честь,
де достойни се нареждатъ!

Въ тебе българскиятъ духъ могъщъ
наделѣ сѣдба невѣрна!
Духъ на великанитѣ присѣщъ
вечъ отхвърля орисъ черна!

Богъ те днесъ осени съ благословъ,
тебе въ мѣжитѣ велика,
лаври да плетешъ въ живота новъ,
Охридъ вѣчно твой да блика!

Шингаровъ

ГОЦЕ ДЪЛЧЕВЪ

(по-случай 39 години отъ смъртъта му).

Ваши Високи Преосвещенства,

Българската православна църква, нашата истинска народна църква, скинията, която съхранява добродетелитѣ на българския народъ, отправя топли молитви Богу да побере въ селенията на праведницитѣ душитѣ на нашитѣ знаменити вождове, та отъ тамъ тѣ да грѣятъ и да освѣтяватъ пѣтя на българския народъ къмъ неговия непривенъ културенъ и материяленъ напредѣкъ, да бждатъ близко до Великия престолъ, за да се застъпватъ за безпречното развитие на най-добрия, най-просвѣтения, най-справедливия между балканскитѣ народи — българския народъ.

Днесъ сме се събрали да дадемъ изразъ на нашата дълбока почитъ, да се поклонимъ предъ паметъта на най-достойния синъ на борческа Македония, Гоце Дѣлчевъ, който е записалъ вече съ златни букви името си въ страницитѣ на българската история, по случай 39 год. отъ неговата твърде ранна кончина.

Кой бѣ Гоце Дѣлчевъ?

Гоце. Така си го зовѣхме. Тѣй си е известенъ и всрѣдъ народа. Мило, галено, свойско. Както си го е зовѣла и нѣжната му майка, Султана — добродушна, милостива, набожна българка. Майка на 10 живи деца — 4 отъ които мѣжжи — тя е най-вече привързана къмъ най-големия си синъ, Гоце. Тръгне ли по гости, на черква, тя е съ него, по него тя изпраща срещу голѣмъ празникъ по ока шарлаганъ въ 3-тѣ градски църкви.

Роденъ на 23. I. 1872 г. въ Кукушъ, въ най-близо съседство съ Св. Гора на Паисия велики Гоце е расълъ подъ влиянието на развихрилото се вече възраждане на българския духъ. Тукъ още въ 1856 г. се бѣ вдигналъ бунтъ противъ Фенеръ, та молили папа Пий IX да ги вземе подъ свое покровителство.

Завършилъ прогимназия въ Кукушъ, Гоце намира своята срѣда въ Солунската м. гимназия „Св. Кирилъ и Методий“. Тукъ като въ буенъ котеръ кипи животъ. Млади сили придошли отъ всички краища на Макед. се готвятъ за жреци въ отечественъ храмъ свещенъ. Създава се апарата, който ще изкове свободата на поробеното отечество.

Преподавателитѣ въ гимназията сж видни просвѣтени люде: Начевъ, Кънчевъ, Кандиларовъ, Шапкаревъ, Пърличавъ, К. Величковъ, Андрей Тошевъ, Благой Димитровъ — никоя отъ гимназиитѣ въ България не се радва на подобенъ преподавателски тимъ. Разгънали всичкитѣ свои способности, цѣлата своя преданостъ, тѣ служеха съ ентузиазма на възрожденцитѣ, та създадоха отъ своитѣ питомци просвѣтени дейци — пионери въ необработената цѣлина, каквато представляваше македонската земя.

Израсълъ въ тази атмосфера, нашиятъ Гоце още въ Солунъ е готовъ да поеме мисията, която сѣдбата му бѣ предопредѣлила. Завършилъ VI кл., у него се поражда идеята да се подготви и

въ военното изкуство, за да може да изпълни по-достойно своята заветна задача.

През лѣтото на 1891 г. той е въ София — юнкеръ, и, отдалъ се на своето образование и самообразование, завършва училището съ успѣхъ 10 при 12-тобалната система Тукъ изпѣква свойствената Гоцева скромностъ, широката негова душа, неговата прямота и искреностъ, добротата и алтруизма му, качества, които му спечелиха симпатии въ училищнитѣ срѣди.

Гоце Дѣлчевъ

Гоце прекарва отпускитѣ си всрѣдъ македонци и свободата на родината му за него представлява началото и края на всичкитѣ му занимания и копнежи. Изучилъ на прѣсти революц. движение отатѣкъ и отсамъ Дунава, Априлското въстание и проявенитѣ добродетели на първенцитѣ въ освободителното движение, Гоце е обладалъ всецѣло отъ Ботева и Левски.

Производството на юнкеритѣ отъ XVI випускъ по економически съображения е отложено съ 5 месеца, и това възбужда духоветѣ всрѣдъ нетърпеливитѣ. Нѣкакво анонимно писмо до началството довело до арестуването на 5—6 юнкера. Гоце, решилъ предварително своята сѣдба, става доброволна изкупителна жертва и заявява: „Азъ написахъ анонимното писмо: „Не си ти, знаемъ кой е.“ сърди се началникътъ на училището. Но „Стига ми това, което добихъ въ училището,“ казва той и зарѣзва материално поприще. Заповѣдь № 133 отъ 16 IX 1894 буди между другарисъученици съжаление за изгубената кариера на милия Гоце.

10 месеца преди това въ Солунъ вече е образуванъ тайниятъ революционенъ комитетъ. Въ една среща въ Борисовата градина Ив. х. Николовъ, неговъ съгражданинъ и бившъ учителъ, кани

го да поеме ръководството на организацията. Гоце обещава — до година, щомъ завърши училището, ще се отдаде на революционна дейностъ.

И ний виждаме презъ учебната 1894/5 уч. г. Гоце учителъ въ въ Ново-село, а Даме въ Щипъ. Гоце и Даме — дветѣ свѣтила на М.Р.О. — Гоце и Даме — две допълнящи се една друга сили. Единиятъ — тънъкъ дипломатъ, прозорливъ умъ, убедителенъ събеседникъ, пламененъ ораторъ, другиятъ — Гоце — изучилъ военното изкуство стратегъ и добъръ познавачъ психологията на маситѣ, смѣлъ, преданъ на революционната идея още отъ Солунъ, далъ доказателства, че лични блага за него не съществуватъ — да бѣше то, оказалъ би на бедрото си блестяща сабя и би потъналъ въ пищностъ всрѣдъ свое семейство. Но Гоце нищо земно не привлича.

Останалъ презъ цѣлия си животъ самотенъ и бездоменъ, неговитѣ грижи сж съсрѣдоточени върху една единствена целъ — създаване отъ революционната организ. мощъ въ душитѣ и сърдцата на народа, комуто е посвѣтилъ цѣлото свое същество. День и нощъ той е между своитѣ по сѣдба братя и безъ много глаголания, безъ увещания, той е най-убедителниятъ примѣръ за подражание. Апостолъ по призвание и душа, Гоце броди села и паланки и въ продължение на 8½ год. обиколи на нѣколко пѣти всичкитѣ краища на общирната робска земя, ту като овчаръ или джелпинъ, или като ага съ цѣлия бейски салтанатъ — точно по примѣра на Васила Левски, съ оржие или безъ оржие, но винаги съ стрихнинъ подъ ревера на дрехата си, виждаме Гоцета самъ саминъ, съ малка дружина, или начело на цѣла чета левентъ-юнаци да носи съ себе си революционната идея и да я прѣска между селяни и граждани. На всѣжде, въ всѣка срѣда той е посрещанъ като месия и всѣкиго окуражава, отъ най-страхливия създава безстрашенъ герой, отъ най-колебливия най-преданъ революционеръ.

Какъ друго-яче можеше да се създаде отъ момока и чифчията бойна сила — рицаръ и герой и то само въ 1 промежутѣкъ отъ 10 год., ако не бѣ светителството на Гоце и на плеадата дейци, които той създаде? Чулъ, разбралъ за нѣкакво търкане между върховетѣ, Гоце лично ще се яви да изравни недоразуменията и то безъ огледъ на опасноститѣ, на които би се изложилъ, на трудно проходимитѣ пространства.

Когато презъ 1901 г. Даме падна въ затвора, Гоце пожела да проучи какво става безъ него въ Битоля, която се считаше за най-важния революционенъ центъръ въ зап. Македония. Съ дете на ржце (първородния синъ на Анаст. Лозанчевъ) посърнала баба се явява въ затвора въ Битоля — иска да говори съ Даме. Нея придружава финно облеченъ търговецъ. Разговорътъ свършенъ, групата напуска затвора. Никой не разбра, че възпѣлничиятъ, мургавъ търговецъ бѣше Гоце.

2 дни по-късно случката се повтаря.

Та единъ ли е случая на подобно преобразяване за Македонския Левски?

Къмъ края на мартъ 1903 Даме се завръща отъ Диаръ-Бекиръ. Гоце е по диритѣ му въ Солунъ и го сварва. Уведоменъ за дѣлото на „Гемиджиитѣ“ увещава ги да отложатъ изпълнението на своя планъ. Но запалени вече глави укротятъ ли се? На свѣтлия петѣкъ, 9 IV 1903 г., селя-

нинъ съ дисаги пълни съ продукти презъ „Вардаръ-капия“ напуска Солунъ. Това бѣ Гоце. На 15 IV става атентатъ по желѣзницата, на другия денъ Банкъ де Салоникъ е хвърлена въ въздуха, на 17 параходътъ „Гвадалкивиър“ гори въ Солунското пристанище. Цѣлата отоманска империя трепери. 27 дни преди това самъ Гоце хвърля моста и тунела при гара Ангиста. Взиматъ се мѣрки отъ страна на властта за възмездие.

Поручикъ Тефиковъ, помакъ, другаръ на Гоце отъ военното училище, начело на силна потеря е въ диритѣ на апостола. Създалата се суматоха въ южна Макед. не позволи на революционната организация да схване кроенитѣ срещу нея планове.

На 20 IV Гоцевата чета съ тѣзи на Гоцановъ и Чаковъ ношуватъ въ с. Баница. Никой не подозрѣ приближаването на злокобния часъ. Сутринта на 21 селото почва да се претърсва. За да не бжде запалена, четитѣ трѣбваше да опразднатъ Баница. Пръвъ излиза Гоце. Първиятъ куршумъ пронизва умното негово чело. Пада и прочулия се вече Гоцановъ съ още 5 четника. Загина най-достойниятъ синъ на поробената Макед. земя, но това не уби духа на пламналата вече страна. 3 месеца по-късно избухна възстанието и съ кръвта на хиляди герои-борци се написа Илинденската епопея, най-славната страница въ историята на революционнитѣ борби не само на българина, но и на всички борили се за свободата си народи.

Падна Гоце, за да възкрѣсне въ душата на всѣки българинъ — да го тачи тя и да се слави съ подвизитѣ му. 20 год. по-късно Гоцевиятъ четникъ Стоянъ изравя неговитѣ кости, и не безъ рискъ за живота му пренася ги въ София. И въ малъкъ саркофагъ подъ вѣчно горяще кандило тѣ се съхраняватъ въ канцеларията на Илинденската организация.

Елате, братя, да се поклонимъ предъ тѣзъ свети за насъ кости!

Илинд. организация е щастлива да заяви, че оставения ѝ заветъ — да пренесе коститѣ на Гоце въ свободна Македония и да ги положи въ основитѣ на величественъ паметникъ — ще може въ най-непродължително време да реализира, за да се сочи предъ поколѣнията, колко скъпо е изкупена свободата на Македония. Цѣлъ половинъ вѣкъ, цѣлиятъ български народъ се бори за нея, до когато и Богъ и общества се убедиха, че тая прабългарска страна не бива, грѣхота е да се владѣе отъ чужденци, че Македония трѣбва да се числи, да бжде славна съставна частъ на великото бѣлгарско отечество.

Богъ да прости Гоце!

Предъ отечествения олтаръ той принесе въ жертва не само своя безпримѣренъ животъ. Братята му Мицо и Миланъ загинаха като четници, единиятъ на 23, другиятъ на 19 год. възраст. Две негови сестри не можаха да прежалатъ свидни братя. Баща му Никола, разоренъ материално, поразенъ душевно склопи очи като бѣжанецъ презъ 1919 год. въ Г. Джумая 82 год. старецъ. Останалиятъ му единственъ братъ Христо, отъ страхъ да се не обърнатъ въ гробоветѣ коститѣ на братята му, не подаде декларация за отчуждение на имота му и мизерията го стопи.

Останали сж му 4 сестри, които ежегодно на имения му день се ввяватъ предъ коститѣ му да

отслужатъ скромна панахида за своя голѣмъ братъ и великъ българинъ, чиято паметъ ще се слави до като българинъ сжествува на свѣта.

Поклонъ!

39 годишнината отъ смъртта на легендарния Гоце бѣ отпразднувана въ цѣлото царство по най-тържественъ начинъ.

За случая Ржководното тѣло на Илинденската организация издаде специално окръжно, на което настоятелствата на др-ства „Илинденъ“ — всички безъ изключение — сж се отзовали устрѣдно, като на много мѣста сж били устроени и литературни утра посветени на апостола.

Въ София панахидата бѣ извършена въ черквата св. Недѣля при участието на митрополититѣ Паисий Врачански и Софроний Търновски.

Следъ божествената служба Кирилъ Христовъ Совичановъ говори за живота и дѣлото на чествувания Гоце.

Речта му даваме на друго мѣсто.

По случай 39 години отъ смъртта на легендарния Гоце Дѣлчевъ и 37 години отъ геройската смъртъ на Христо Узуновъ и падналитѣ съ него при с. Цѣръ (Крушовско) войводитѣ Ванчо Сърбаковъ и Пецо Битолчанчето, както и на крушовския войвода Никола Каревъ по починъ на д-во Илинденъ и при ценното съдействие на тукашния Окол. Учил. Инспекторъ Н. Зимбилевъ и учителитѣ Савовъ, Павловъ и др. въ църквата

„Св. Богородица“ се отслужи панахида, на която се бѣ стекълъ цѣлия градъ. Следъ панихидата въ голѣмия салонъ на прогимназията имаше възпоменателно утро, което се откри съ кратко слово отъ председателя на д-во Илинденъ В. Клисаровъ. За живота, дейността и трагичния край на тия борци — герои съ пламенно слово говори окол. комисаръ, г. Ив. Кювлиевъ. Квинтета на тукашнитѣ учителки: Владимирова, Ачкова, Павлова. Савова и Цигарева изпѣ „Безкрѣстния гробъ“. Ученици изпѣлиха декламации за геройскитѣ подвизи на македонскитѣ войводи и комити. Следъ утрото Илинденци, Макед. Одрин. Опѣлчение съ портретитѣ на падналитѣ герои и вѣнци, носени отъ девойки въ национални носии, се образува внушителна манифестация, която обиколи по-главнитѣ улици на града.

М. Стойчевъ

Българската екзархия

28. II.—12. III.—1870 г. е свѣтла дата въ историята на бѣлг. народъ. Тя е резултатъ на 100 годишенъ напѣнъ за църковно училищното ни обособление, — единъ периодъ отъ време, презъ който проблесна съ всичката си сила и цѣлата своя сияйностъ духътъ на българина, неговата беззаветна любовь и привързаностъ къмъ своя родъ, неговата неутолима жажда за просвѣта и напредъкъ, неговата наслоена презъ вѣковете омраза къмъ фенерското духовенство, което бѣ главната причина за лишението му отъ възможностъ да се просвѣщава, за невежеството въ което бѣ останалъ.

Кои бѣха сръдствата, съ които българинътъ се бори за избавлението си отъ мрака, въ който тънѣше? Кои бѣха първенците, които го поведеха къмъ тази колкото свята толкова и трудна борба?

Родоначалникътъ ѝ бѣ Паисий, който въ 1762 се провикна отъ Атонъ—О! неразумне и юроде, поради что се срамишъ да се наречешъ болгаринъ? Огнѣтъ, който е горѣлъ въ гърдитъ на тоя отшелникъ, е билъ толкова силенъ, пламѣкътъ, който е отлжчвалъ, е билъ толкова буенъ! Той запали сърдцата на най-буднитъ синове на бѣлг. народъ и тѣ се нареждатъ на цѣли фаланги предъ маситъ, та повдигатъ кръстоносенъ походъ противъ похитителитъ на църковноучилищнитъ ни свободи.

Тукъ сж всички първенци отъ духовното и отъ гражданското ни строителство: владыци и свещеници, писатели и учители, търговци и занаятчи — въобще хора отъ всичкитъ стѣпала на бѣлг. лествица — всички горящи отъ едно единствено желание — да се даде на българина възможностъ да се развива, да се издигне въ просвѣтно-стопанско отношение, да не бжде „Кьоле“, какъвто го третираха.

Монахътъ — пръвъ просвѣтителъ — сухъ, бледенъ, слабъ и немощенъ, не спи, не се храни, не почива — организъмътъ му се топи отъ огнѣтъ, който безспирно гори и не му дава възможностъ да си отдѣхне, да събере сили, за да продължи наченатото дѣло — мисли, рови, работи и пише — скрито, да не бжде отъ никого виденъ, отъ никого неусетенъ и чутъ, предъ жумящо кандило наведенъ самичкъ тайно — мълчаливо — както когато при родилни мъжки се ражда отрокъ — царь, спасителъ, Богъ и вдѣховителъ свещенодействува, сжщински Христосъ въ Гетеманската градина — трепери отъ горестна любовь по своя родъ, когото почита, когото тачи и обича и желае да го види не предметъ за подигравка предъ народни врагове, а достоенъ гражданинъ — витайзъ — такъвъ какъвто е билъ презъ сръднитъ вѣкове, когато е служилъ за показъ предъ славянски и европейски народи — (когато е вдѣхвалъ почитъ и страхъ предъ гърцитъ — най-голѣмитъ подигравачи на българина сега.

Такъвъ виждаше народътъ Отца Паисия. Това той прочете въ неговата „История славено-болгарская“ и неговиятъ копнежъ, за народно преуспѣване стана общонароденъ коинсалъ и се запали цѣлата страна въ пламъ и жажда за своя народна църква, за свое българско духовенство.

За пръвъ пжтъ следъ вѣковно робство българинътъ показа, че „Отъ Черно море до Охридъ, отъ Дунавъ до Бѣлото море единенъ народъ жи-

вѣе той своята сждба кове“, тоя единенъ народъ едногласно се провикна:

„До кога братя мили бѣлгари,
до кога гърцитъ ще тъпчатъ
чрезъ своето фенерско духовенство
милото наше отечество?

Хайде да ги изпждиме
Отъ всички български градове
да извикнемъ всички гърмогласно
Махнете се гърци не щемъ ви!

Защото вий причина станяхте,
Та преди стотина години
Народната ни патриаршия,
Съ лъжитъ си я усвоихте . . .

(Гр. Пърличевъ)

За пръвъ пжтъ гърцкитъ митрополити, братя на сатаната, видѣха разклатени своитъ тронове. Що не сториха, за да запазятъ своитъ стада, които доеха, които стрижеха и чийто агнета обираха. Но, хитри лисици каквито бѣха, най-после българскиятъ лъвъ ги прогони. Борбата бѣше люта, не на едно мѣсто и кървава. Не малко жертви взе тя. Да вземемъ примѣра на братя Миладинови. И само тѣ ли сж? Какви не мжчилица, какви не рушвети и лишения отъ свобода, колко счупени глави съ изъ македонскитъ черкви: Но това бѣха предсмъртни конвулсии на умирающъ пжтникъ — ви-зантиецъ.

Полека лека, отъ центъра къмъ краищата, борбата се води героично, системно и има за резултатъ нашата светая светихъ.

Светата ни Екзархия изигра свято, спасително дѣло за цѣлия бѣлг. народъ — тя го запази, тя го просвѣти, тя го закрепи въ цѣлата му родна страна, тя издигна народната ни свѣсть и създаде условия и за политическото ни свѣстяване. Тукъ именно афиризма „свободата не ще Екзархъ, иска Караджата“ стана парадоксъ — борбата за народни правдини събуди българския народъ и го подготви за борба за политически свободи: Екзархътъ и Караджата не се изключватъ единъ другъ — единиятъ съ евангелието и перото другиятъ съ оржието въ ржце вършеха едно и сжщо дѣло — просвѣтяването и освобождението на българския народъ.

Презъ 1872 г. предстоеше да се изработи и приеме Устава на новоучредената Българска Екзархия. Поканени бѣха народни представители отъ всички български краища съ изключение на македонскитъ, понеже Високата Порта изрично забрани това. Отъ всичко 17 епархии въ фермана сж били предвидени 2 епархии въ Поморавия — въ Нишъ и Пиротъ — и само една въ Македония — Велешката. Допускаше се допитване до народа — „ако най-малко 2/3 отъ населенното пожелае да се подчини подъ Екзарха, да се създаде бѣлг. екзархия“.

Това допитване е дало поводъ за нови тържества въ Македония, която въ огромното си мнозинство е гласувала за бѣлг. Екзархия. създадена съ общи усилия отъ цѣлокупния бѣлг. народъ. Въпрѣки възбраната отъ Македония се избрахъ и изпратиха делегати и тѣ първи пристигнаха на (Следва на стр. 5 долу)

Тъга отъ 1914 година

за падналитъ 15 доблестни другари при с. Гугянци — Щипско

Като членъ на Горското началство на Кичевско-Дебърския революционенъ районъ презъ Илинденското въстание, следъ преустановяване действията — м. ноемврий 1903 година — по каналенъ редъ презъ Гърция (Лариса, Воло, Пирея, Атина) и Цариградъ съ парахода „Пелоев“ дойдохъ въ Варна, заедно съ Арсений Йовковъ и четирма негови четници отъ село Селце Джупа — дебърско и Мицо бакалина отъ с. Баница (Леринско) Минаването ни презъ Гърция се посрещна съ особена неприязненостъ отъ страна на военнитъ и административни власти. Още на границата и особено въ Лариса, бѣхме подложени на голѣмо тормозене въ затвора и разследвания въ продължение на тридесетъ денонощия. Презъ м. декемврий 1903 година заминахме отъ Пирея за Варна и презъ м. януарий 1904 г. се прибрахъ въ София, кждето намѣрихъ и много отъ началствующитъ лица — другари отъ другитъ революционни райони. Въ началото на м. априлъ 1904 г. се наложи да обмислимъ новосъздаденото положение следъ Илинденското въстание въ Македония. Следъ нѣколко дневни обстоятелни разисквания за предстоящата ни дейностъ, взе се решение всѣки да замине отново въ района си и по този начинъ да се даде новъ по-ентузиазиранъ тласкъ съ нова насока на В. М. О. Р. Организация. Съгласно уговорения планъ съвмѣстно съ задграничното представителство на В. М. О. Р. Организация въ София — *Георге Петровъ* и члена отъ Централния Комитетъ *Христо Матовъ*, първо заминаха: *Атанасъ Бабата* за Кратовския районъ, *Мише Развигоровъ* за Щипския, *П. Ангеловъ* за Паланеш-

събора. Между съборянитъ се издигна течение, което, отъ страхъ предъ турското правителство, искаше да се не допускатъ въ събора македонскитъ пратеници. На 9 февруарий 1872 г. имаше изгледи това течение да вземе връхъ. Тогава се изстѣпи напредъ Пелагонийскитъ пратеникъ *Тодоръ Кусевъ* (после Ст. Загорски митрополитъ) и държа пламенно слово, което разплака и противницитъ. Той завърши съ огнената декларация, че „*нѣма сила, която да отдѣли македонскитъ българи отъ общонародната църква*“. Всички, безъ изключение, ржкоплѣскаха. Взема думата единъ отъ най-авторитетнитъ представители — *Гаврилъ Кръстевичъ*: „Какъ да ги не приемемъ сега, когато сж дошли? Да ги изгонимъ ли? Не! (ржкоплѣскане). Народътъ ще ни благославя! Тѣ сж българи — за това трѣбва да ги приемемъ“.

Въ престоколитъ се бележи: „Цѣлиятъ съборъ ржкоплѣска. Чуватъ се гласове „Браво!“ Тогава д-ръ Чомаковъ предложи да се въведатъ македонскитъ делегати въ събора тържествено“.

За пръвъ пѣтъ българскитъ народъ отпразднува своето обединение въпреки забраната на властитъ, недоволството на една велика държава и кознитъ на патриаршията.

Сега вече мечтата е действителностъ, идеалътъ е дѣло и българитъ почти отъ всички краища на българското отечество сж сплотени подъ единъ скиптеръ, въ една държава и подъ общо народно знаме.

К. Хр.

кия и *Стоиленъ* за Радовишко, за да организиратъ предимно каналитъ за пренасяне на необходимитъ съоръжения и материяли презъ р. Вардаръ за Битолския окржгъ. За тамъ на първо време трѣбваше да заминемъ съ материялитъ си *Славейко Арсовъ* отъ Щипъ съ 8 момчета — за Ресенския районъ, *Стоянъ Донски* отъ с. Битуша — Леринско съ 6 момчета — за Битолския районъ — и азъ, *Климентъ Ив. Грунчевъ* отъ Охридъ, съ 8 момчета за Кичевския и Дебърския райони. За тази целъ всѣки отъ насъ бѣхме си подготвили и опитни момчета отъ желающитъ да се завърнатъ вжтре. Отпусна ни се и най-необходимия материялъ за всѣки районъ съ по-нѣколко адски машини, ржчни бомби, кабелни приспособления и др. снаряжения, които трѣбваше да вземемъ и пренесемъ съ отиването ни. Между момчетата, които изявиха желание да заминатъ съ насъ бѣха и *Стефанъ К. Мешковъ* отъ Охридъ, *Трайчо* отъ с. Смилево, *Битолско*, *Спиро* отъ село *Леорека*, *Ресенско*, *Атанасъ* отъ с. *Радожда*, *Стружко*, *Моне Слеговчето* и *Кочо Куршума*. Така приготвени, 25 души подъ ржководството на *Славко Арсовъ* къмъ края на м. май 1904 г., по каналенъ редъ заминахме тайно за границата презъ *Кюстендилъ*. Благодарение на временната разпоредителностъ и даденитъ ни улеснения отъ пунктовитъ началници *Христо Настевъ* и *Марко Секулички*, наедно съ три коня материали. още на 2 юни презъ нощта минахме турската граница и стигнахме благополучно въ с. *Мишино*. Тукъ веднага влѣзохме въ връзка съ Кратовския районенъ войвода *Атанасъ Бабата*, съ когото на следующия день се срещнахме и уговорихме маршрута ни да приближимъ по-скоро до най-удобния пунктъ за преминаването ни на р. *Вардаръ*. Съпроводени отъ Кратовската чета презъ с. *Шопско-рудари* и *Кукушине*, стигнахме въ с. *Пезово*, отстояще около 16 км. до града *Куманово* на пѣтъ къмъ с. *Лисиче* до *Варлара*. Презъ деня въ с. *Пезово* ни съобщиха, че имало предателство, защото турска войска съ кавалерия отъ *Куманово* идвали къмъ селото имъ (отпосле научихме, че *Сърбоманския* свещеникъ *Анастасъ* отъ с. *Шопско-рудари* е извършилъ предателството въ *Куманово*, следъ като напустнахмѣ сжщото село). Следъ като се увѣрихме, че кавалерията се е прѣснала, за да обходи селото отъ далечъ до пристигането на пехотата, съ съдействието на мѣстния легаленъ ржководителъ въ селото можахме да укриемъ на безопасно мѣсто всичкия материялъ, а ние напустнахмѣ незабелязано и се заслонихмѣ временно вѣнъ отъ селото, за да се ориентираме на кжде можемъ да избѣгнемъ срещата съ аскера. Веднага схванахмѣ, че положението ни е критическо. Войската постепенно наближаваше къмъ с. *Пезово*, като по-голяма частъ го обсаждаше отъ всички страни. Цѣлата околностъ бѣше гола, открита и нѣмаше нито единъ удобенъ пунктъ, кждето да можемъ да се укриемъ и за най-малка съпротива и самоотбрана. Заслонихмѣ се въ най-близката безопасна долчинка, кждето прѣснахмѣ и всички момчета готови да отбиемъ всѣкакво нападение докато настѣпи нощта. Отъ тукъ ние можахмѣ да наблюда-

даваме и какво става съприиждащия аскеръ, който въ скоро време нахлу въ селото. Щомъ се стъмни, можахме да се изплъзнемъ незабелязано и поехме пжтъ обратно презъ с. Кукушине и къмъ призори едва стигнахме въ с. Гугянци, Щипско. Безъ да влизаме въ селото, укрепихме се на моилата, вѣнъ отъ него при „Лингура“. Да продължимъ денемъ пжтя къмъ планината бѣше невъзможно, защото навсѣкжде имаме само поле, та ще се изложимъ на явно преследване. Потерата бѣше влѣзнала по диритѣ ни. Къмъ обѣдъ въ с. Гугянци пристигнаха роти войници. Мулязинитѣ бѣше събралъ селянитѣ и далъ нареждане, ако дойде четата да я приематъ и да ѝ дадатъ храна и подслонъ, но веднага да уведомятъ властѣта, защото иначе ще изгорятъ цѣлото село. Съ излизането имъ отъ селото, аскерътъ се прѣсна и наближи моилата, кждето се бѣхме укрепили. Схванахме, че е известно присѣтствието ни. За да посрѣщнемъ по-смѣло нападението, понеже цѣлитъ хѣлмъ и околността бѣха голи и открити за всѣ какво отстѣпление, нѣколко момчета отъ четата съ мене трѣбваше да завзематъ и най-високия защитителенъ връхъ на моилата „Лингура“. Но когато вече пропѣлзѣха и заеха позицията, сжщевременно отъ другата страна сж приближавали да завзематъ сжщия връхъ една частъ отъ аскера и ненадейно се явиха на нѣколко крачки срещу насъ. Съ два залпа всички бѣха повалени. Съ това се откри напълно и присѣтствието ни, за да се съсрѣдоточи и всичкитъ аскеръ и цѣлата команда въ верига срещу насъ. Започна се вече ожесточено сражение, което отъ обѣдъ продължи цѣли петъ часа. Нашитѣ позиции доминираха цѣлата околностъ, поради което всички по-смѣли атаки на аскера да ни приближи се отбиваха съ пораженията и отъ нашитѣ ржчни бомби. Една частъ отъ многочислената атакуваща колона войницъ, подъ напора на усиленитѣ команди отъ тѣхнитѣ офицери бѣха успѣли да приближатъ на юрушъ нашата най-низка предна позиция, която се заемаше отъ 4 момчета: Стефанъ Мешковъ отъ Охридъ, Трайчо отъ Смилево, Атанасъ отъ Радоджа и куриера. Въпрѣки отчаяната съпротива, следъ като употребиха последнитѣ си бомби и изстреляха и последния си куршумъ, тѣ станаха първитѣ изкупителни скжпи жертви, като загинаха геройски при схватката въ самата позиция срещу повече отъ 40 трупа на турския аскеръ—разкжсани отъ адския трѣсъкъ. Тукъ, въ тази отчаяна схватка на животъ и смъртъ, Трайче бѣ изненаданъ отъ близостѣта на противника. и, когато единъ познатъ аскеринъ е доближилъ и хваналъ дулото на пушката му, за да му я отнеме и го залови, той се надигна — убива го и взема неговата пушка, но въ това време, другъ аскеръ го повали и издѣхна последенъ. Съ тѣхната кончина ние изгубихме и петата охранителна позиция. Аскерътъ почна да атакува още по-ожесточено съ честа стрелба позицията ни на дѣсния флангъ, подкрепенъ вече и съ горско орждие. Поради голѣмитѣ жертви, които дадоха турцитѣ още при откриване сражението, постепенно имъ пристигаха нови подкрепления. Схванахме, че положението ни става неудържимо, предпочетохмѣ риска и решихмѣ да се оттеглимъ постепенно на групи по билото къмъ Кратовско — съ сборенъ пунктъ с. Барбарево. По уговорения планъ, първи се оттег-

лиха съ момчетата си Атанасъ Бабата и Стоянъ Донски. Въ тѣхната позиция, която съставляваше лѣвия ни флангъ, остана само Спиро отъ с. Леорека, понеже при всѣко негово мрѣждане бѣше обсипванъ съ залпове. — „Бѣгайте, спасявайте се, не ме чакайте! — викаше Спиро. — Защото, ако мрѣдна, не мога да се куртуля отъ тия псета. Имамъ още две бомби и достатъчно куршуми. Ще се боря докато мога, пакъ Господъ каквото ми даде — сбогомъ!“ — И продължаваше да стреля срещу аскера и да псува. Въ този моментъ бѣха улучени и загинаха две отъ момчетата въ нашата позиция, и съ останалитѣ живи момчета, отстѣпихме и ние съ Славейко Арсовъ. Последниятъ, обаче, биде засѣгнатъ и падна предъ насъ, преди да стигне заслона на билото. Неговиятъ четникъ Моне Шлеговчето, приближи да прибере оржжието и чантата му съ книжата, но и той биде раненъ. Той успѣ да вземе само револвера и пѣлзишката можа да се изтегли следъ насъ. Атанасъ Бабата и Стоянъ Донски съ момчетата имъ намѣрихмѣ ги въ хѣлма надъ една чешмичка. Атанасъ ни се овайка, че билъ раненъ въ ржката. За да не бждемъ изненадани отъ друга среща съ аскера, Стоянъ Донски съ нѣколко момчета и братовчеда на Славейко Арсовъ — Тодоръ, заминаха по пжтеката въ лѣво, а ние съ Атанасъ Бабата трѣгнахмѣ по друга пжтека въ дѣсно, за да се срещнемъ въ с. Барбарево. При смрѣкване групата съ Стоянъ Донски изъ пжтя бѣше попаднала въ засада. Завързали бѣха сражение, въ което бѣха паднали 8 души, между които Стоянъ Донски, Тодоръ Арсовъ, Коце Куршума и други 5 момчета. Само двама се бѣха спасили и на другия день презъ нощѣта бѣха сполучили да се явятъ въ с. Барбарево. Нашата група начело съ Атанасъ Бабата, благодарение извънредно силния ни маршрутъ презъ хресталака се добрахмѣ въ безопасна изолирана мѣстностъ, кждето можахмѣ да провѣримъ и силитѣ си. На другия день едва ни стигна и ранениятъ четникъ Моне Шлеговчето. Едно момче отъ с. Струйменци, Щипско дойде при насъ и отъ него се информирахмѣ за положението на аскера и наредихмѣ за снабдяването ни съ храна. Още сутринѣта дойде ржководителъ, който ни донесе достатъчно храна и нѣколко чифта цървули, съ които замѣнихмѣ съдранитѣ наши отъ дракитѣ. На другия день дойдоха и двама куриери отъ с. Барбарево и презъ нощѣта заминахмѣ за сжщото село — Барбарево. Тукъ сварихмѣ и дветѣ останали живи момчета отъ групата на Стоянъ Донски и можахмѣ да узнаемъ по-положително за предателството и за жертвитѣ при сражението и оттеглянето ни. Отъ наша страна дадохмѣ 15 души убити, между които и войводитѣ: Славко Арсовъ, Стоянъ Донски и двама куриери, а ранени: Атанасъ Бабата и Моне Шлеговчето. Отъ турска страна — 56 души убити и повече отъ 50 души ранени. Убититѣ войводи и момчетата били прибрани и погребани на самия връхъ „Лингура“, следъ като били прегледани и фотографирани отъ Австрийскитѣ офицери—реформатори, които специално бѣха дошли отъ Скопие. Всички убити и ранени турски войници били занесени въ Куманово съ коли, взети ангария отъ близкитѣ села. Материалитѣ и конетѣ, които оставихмѣ въ с. Пезово, сж останали запазени.

Следъ печалната констатация съ загубата на

падналите геройски наши другари въ това предизвикано сражение, останалите живи 18 души, начело съ Атанасъ Бабата и менъ, бѣхме принудени поради голѣмото движение на турскитѣ потери, да се приберемъ въ недритѣ на Осогово въ Кратовския районъ. Следъ 4 дни пристигна при насъ невредимъ и Спиро отъ с. Леорека, когото оставихме въ позицията и го смѣтнахме за убитъ. Презъ нощта тѣй успѣлъ да се приспособи измежду редоветѣ на аскеритѣ като тѣхенъ човѣкъ и избѣгалъ въ Св. Николе, а оттамъ отъ село на село по каналенъ редъ дойде невредимъ при насъ. Въ с. Барбарово бѣха ни изпратили отъ Кратово необходимитѣ медикаменти и превързочни материали за раненитѣ и достатъчно продоволствени продукти. Следъ нѣколко дни се прехвърлихме въ селата на Паланешкия районъ. Понеже минаването ни отатѣкъ Вардара се оказа рискувано и невъзможно, поради създадената афера следъ сражението, минахме обратно границата, дадохме всичко на пунктовия началникъ въ Кюстендилъ още въ пограничното село Богословъ и по каналенъ редъ заминахме за София, кждето докладвахме лично за станалото на задграничното представителство. Още преди да потеглимъ отъ Паланешко бѣхме получили съобщение, че се е установило съ точни данни какъ било извършено

предателството ни отъ сѣрбоманския свещеникъ Анастасъ въ с. Шопско-рудари. Сжщиятъ впоследствие бѣше заловенъ и екзекутиранъ. Загубата на тия 15 души наши другари и самоотвержени преданни чада на борческа Македония, които загинаха така геройски при с. Гугянци, е не само моя голѣма тѣжа, но и на цѣлата Македония. Овчеполското възвишение „Лингура“ при с. Гугянци — Щипско, кждето почиватъ тѣхнитѣ кости въ безкрѣстенъ обрасналъ съ буренъ общъ гробъ, ще буди винаги и тѣхнитѣ борчески завети на поколенията за вѣчни времена. Да се поклонимъ въ тоя моментъ мислено предъ тѣхния самоотверженъ духъ и безкрѣстенъ гробъ за родината ни. Героичната смъртъ на доблестно загиналите наши другари при това сражение бѣше трогнала цѣлото население въ Овче-поле и сѣседнитѣ околии. За това свидетелствува импровизираната веднага следъ това народна пѣсенъ, посветена на това сражение, която се пѣе и сега.

Тази пѣсенъ започваше така:

*Бой се започна въ Овче-поле,
Овче-поле въ село Гугянци,
Храбро се биятъ отборъ юнаци,
отборъ юнаци млади комити“ и т. н.*

Климентъ Ив. Грунчевъ

Канъ се появиха първитѣ революционни чети въ Битолския револ. окръгъ

Въ Битолския револ. окръгъ до 1898 г. почти въ всички градове па и въ нѣкои по-голѣми села бѣше създадена револ. организ. мрежа. А въ градоветѣ като Битоля, Прилепъ, Охридъ др. освенъ дето бѣха организирани ржководни тѣла, имаше образувани отъ по-смѣлитѣ посвѣтени работници и териорист. групи, които служеха за наказване на предатели и шпиони.

Въ първо време най-вече предатели и шпиони се явяваха изъ между сѣрбоманитѣ и гъркоманитѣ. Тѣ бѣха вербувани и скжпо плащани отъ сѣрбската и грѣцката легации въ Битоля и бѣха въ услуга на турската властъ срещу българитѣ. Сѣрбската пропаганда съ пълната подкрепа на турцитѣ бѣше успѣла да си създаде свои орждия като Хаджи Попе въ Битоля, Пере Грънчаръ въ Прилепъ, Гърдановичъ въ Охридъ и пр., съ които револ. организация трѣбваше да се справи. Това отъ една страна, отъ друга — по селата твърде голѣми пречки се явяваха за развитието на револ. организация лошитѣ турци, които минаваха като спахии, бегове, кехаи, пждари и пр. И съ тѣхъ трѣбваше да се справя за да бжде пжтя изчистенъ. Това, именно, наложи, щото револ. организация да си послужи съ груби физически сили, тамъ дето бѣше необходимо.

Тази сила се прояви съ *терористическитѣ групи*.

Въ градове и села заредиха се убийства на посочени и опасни врагове на дѣлото, вследствие на което се създаваха афери и арести. Нѣкои отъ активнитѣ терористи запазваха се въ тайна, не разкрити отъ полицията, други пъкъ, подозирани и подгонени, се укриваха. Трети ставаха за винаги невъзможни да се укриватъ поради силното дирене и преследване на властъта. Тѣхъ

— организацията бѣше принудена да снабдява съ чужди паспорти и препраща задъ граница, а нѣкои ги въоръжаваше и образуваше *нелегални групи*. Отъ начало движението и прикриването на вържженитѣ нелегални групи бѣше трудно, понеже не познаваха мѣстността въ околитѣ и липсваше имъ опитность. Нѣмаше подготвени сили за войводи. Ето защо, револ. организация си послужи въ началото съ главатаритѣ на хайдушкитѣ чети, които бѣха се явили тогава въ Битолско. Такива бѣха — въ Кичевско Дуко Тасевъ, въ Демирхисарско Йорданъ Пиперката, въ Прилепско — Марковъ Мирче Ацевъ, въ Бувколъ — Пелистера — Стоянъ Донски и въ Леринско — Дельо Лѣсковски. Поради тежкия нелегаленъ животъ не всѣки отъ интелигенцията се решаваше да нарами пушка и поеме ржководството на групата, т. е. да стане войвода.

Организацията още презъ лѣтото 1898 год. направи опитъ да сформира чета отъ групата терористи: Йорданъ Гавазовъ, Стоянъ Лазовъ, Никола Мърсевъ и Иованче кафеджията — всички родомъ отъ гр. Прилепъ. При тѣхъ да се присѣдини Дельо Лѣсковски съ 2 — 3-ма другари и той да имъ стане войвода. Познаваше мѣстността отъ Пелистеръ до Вичъ планина като старъ хайдутинь.

Този първи опитъ за нещастие излѣзна несполучливъ, тѣй като Дельо преждевременно падна убитъ отъ потерата въ Леринско.

Групата се разформира. Другата година презъ лѣтото пакъ се върна по каналъ отъ България Йорданъ Гавазовъ заедно съ Хр. Чемковъ, за да образуватъ чета въ Прилепско. Пакъ не се успѣ, защото тѣ бѣха предадени въ една кжща въ Прилепъ и следъ като убиха полицейския, който

се бѣше опиталъ да обискира кжщата, двамата се самоубиха.

Презъ лѣтото 1900 г. явиха се въ прилепско Мирче Ацевъ и Иорданъ Пиперката съ 15 д. другари, всички въоръжени съ манлихери. Мирче остана да обикаля съ 7 — 8 души Прилепско — Морихово, Иорданъ Пиперката замина въ Демир-хисарско — Кичевско съ 7 — 8 души.

Презъ есенъта Мирче Ацевъ се върна обратно съ четата въ България, а Иорданъ Пиперката остана да обикаля и презъ зимата. На съвсемъ мѣстни начала най-рано въ Битолския револ-окръгъ се организира чета въ Костурско. Тя се състоеше отъ Коте отъ с. Руля (главатаръ) Митре Влаха, Христо Цвѣтковъ, Демиръ отъ с. Кономлади, Наки отъ с. Шестево и Веле Илинчето отъ Демир-Хисарско. При тази група се присъедини Лечо Настевъ отъ с. Цѣрово — Леринско, следъ като свърши изпита въ с. Апокапъ, дето бѣше първа година учителъ. Това бѣше първия случай дето безъ да бжде подгоненъ отъ властѣта, доброволно нарами пушка като учителъ, и стана нелегаленъ — комита. Презъ сжщото лѣто 1900 год. дойде Георги Ивановъ (Марко) отъ България. Той бѣше изпратенъ отъ окр. ревл. к-тъ за войвода на Костурската чета. Въ последствие тя се раздѣли на две: Марко съ нѣколко другари се премѣсти въ Леринско за войвода, а Коте отъ Руля съ останалитѣ другари временно останаха въ Костурско. Въ Леринско Марковата чета намѣри най-добъръ приемъ, и неговата чета бѣше образцова-организаторска, тамъ се изпращаха отъ другитѣ околии за вербуване на войводи и четници. Тя бѣше школата. За титуляренъ войвода въ Костурско се изпрати Атанасъ Петровъ, родомъ отъ с. Шестево, който бѣше дошълъ отъ България. Той обикаляше Корещата, а за Пополеколъ назначенъ бѣше за войвода Тале Горановъ, родомъ отъ Прилепъ. Това бѣше презъ лѣтото 1901 год. При Иорданъ Пиперката въ Демир-хисарско и Кичевско за ржководителъ и организаторъ изпратенъ бѣ Никола Петровъ (Атило) съ неговия другаръ Велко Марковъ. Тѣ двамата бѣха се явили въ Битоля и Крушовско като социалисти. Обаче тѣхнитѣ убеждения, следъ като се сблъскаха съ самата действителностъ, ни най-малко не имъ попречиха да станатъ образцови войводи. Въ Прилепско едновременно при групата Даме Поповъ, Цвѣтанъ и др. отъ с. Долнени се изпрати за войвода Марко Лазовъ, който бѣше дошелъ съ паспортъ отъ България. Той, обаче, поради тежко заболяване не можа дълго да се задържи — и изпратенъ бѣше обратно въ България. На негово мѣсто изпратиха Дѣдо Андрея, старъ и опитенъ четникъ отъ Леринската чета. Отъ тамъ бѣше почти едновременно премѣстенъ Лечо Настевъ при Иор. Пиперката въ Демир-хисарско за секретаръ на четата. Въ Крушовско бѣ назначенъ за войвода Велко Марковъ. При него се изпрати Гюрчинъ отъ с. Сланско, който бѣше старъ другаръ на Пиперката, сжщо и Ванчо Сърбаковъ, що току пристигналъ отъ България съ нѣколко другари. А Никола Петровъ, другаря на Велко

Марковъ, бѣ премѣстенъ за войвода въ Прилепско, на мѣстото на Дѣдо Андрея. Последниятъ пъкъ се върна при Марко Лерински.

Презъ сжщото лѣто, т. е, 1901 год., въ Кичевско пристигна отъ Сърбия Наки Яневъ отъ с. Лавци съ 5 — 6 другари. Той бѣ оставенъ за войвода въ Кичевско. Въ Охридско при групичката Тасе Христовъ отъ с. Присовяни. Деянъ отъ с. Издѣглавие — Охридско, Цвѣтанъ отъ с. Ябланица и Миладинъ отъ Дебърцата изпрати се за войвода, собствено премѣстенъ отъ Костурско Тале Горановъ.

При Ресенската група отъ Георги Чауша, Стефанъ Янакиевъ, Наумъ Кочовъ, Климе Кочовски, Сотиръ и Янаки Григоровъ се премѣсти отъ Костурско за войвода Атанасъ Петровъ. Той не можа да се задържи дълго — следъ аферата въ с. Германъ — Преспата напусна Ресенско и пакъ се върна въ Костурско. Тогава на овдовѣлата околия се назначи за войвода Стоянъ Донски отъ с. Битуша, който бѣше пристигналъ само съ единъ другаръ отъ Сърбия. Оставаше въ цѣлия револ. окръгъ само Битолската околия безъ войвода по липса на такъвъ. Изпратенъ бѣ Янаки Щерковъ отъ с. Търново за войвода, но въ време на попъ Ставревата афера въ Битоля, когато бѣше арестуванъ Даме Груевъ и той попадна въ затвора по съмнение и бѣ осъденъ на 3 години.

Това бѣше положението на револ. чети въ Битолския револ. окръгъ до дохождането на Гоце Дѣлчевъ презъ есенъта 1901 г. При всѣко време нуждата бѣше преголѣма отъ подготвени и добре обучени войводи и четници. Най-много въ това отношение послужи Марковата чета въ Леринско, както казахъ по-горе, която бѣше образецъ като револ. организаторска чета. Тамъ бѣше изпратенъ да стажува Методи Патчевъ, който стана войвода въ Прилепско. Славко Арсовъ тамъ стажува. Той по-после бѣ назначенъ за войвода въ Ресенско, вмѣсто Стоянъ Донски, Христо Силяновъ, Рампо Пешковъ, Никола Димевъ Каранджуловъ отъ Прилепъ и др.

Сжщо такава школа за войводи и четници бѣше четата на Никола Петровъ, дето е стажувалъ Георги Сугаревъ, Ванчо Сърбаковъ и др. Четитѣ бѣха силата въ окръга. Тѣ най-много подействуваха, за да се организира масово окръга и да се въоръжи населението.

Четницитѣ служеха за прибѣжище на всички подгонени отъ властѣта работници на револ. организация.

Геор. п. Христовъ

Издаденитѣ свидетелства за храбростъ отъ В. М. О. Р. О.

Орденътъ е знакъ на официално и почетно признаване, което се дава отъ държавата като награда за изпълнени заслуги къмъ Отечеството, за военни подвизи и храбростъ, за наука, или изкуства и за други заслуги къмъ държавата.

Въ антична Гърция проявилитѣ храбростъ войници по бойнитѣ полета сѣ бивали просто възхвалявани или увѣнчавани съ маслиненъ вѣнецъ. Херодотъ разправя, за Персийския военнопочетникъ Мардоний, зетъ на царъ Дарий, който постоянно напомнялъ на своя владетелъ да има предвидъ обичаитѣ на гърцитѣ, които се биели по бойното поле, не да спечелятъ трофеи или жени, но просто за да имъ дадатъ нѣколко зелени листа.

Римлянитѣ систематизирали тѣзи отличия, на проявилитѣ се герои, и създали освенъ материални награди, въ пари или оржия и нѣкои морални награди или бивали възхвалявани заедно съ своя военнопочетникъ, или пъкъ сѣ бивали украсявани съ скъпо и почетно облѣкло, което сѣ носило при официални тържества, както и специални украшения. Тѣзи последнитѣ сѣ били: „лагерния вѣнецъ“ (*Corona Castrens*), давалъ се е на войника, пръвъ влѣзълъ въ неприятелския лагеръ, „Крепостния вѣнецъ“ (*Corona muralis*) — за пръвъ влѣзълъ въ укрепленieto войникъ, „Морския вѣнецъ“ (*Corona navalis*), — за пръвъ хвърлилъ се въ неприятелски корабъ войникъ, „Цивилния вѣнецъ“ (*Corona Civica*), — за този който е спасилъ погивающъ римски войникъ, „Похвалния вѣнецъ“ (*Corona ovalis*), носили го провъзгласенитѣ достойни за овации военнопочетници и „Триумфалния вѣнецъ“ (*Corona triumphalis*) — направенъ отъ лаврови листа за специална слава на триумфалнитѣ герои военнопочетници.

Всички тѣзи почетни отличия бѣха скромнитѣ демократични предшественици на днешнитѣ художествено изработени и богато украсени съ скъпоценни камъни и елмази — аристократични ордени!

Идеята за даване ордени се зароди въ срѣднитѣ вѣкове, а вдѣховители бѣха организациитѣ — кавалерски ордени на кръстоносцитѣ, които бѣха свързани съ известни взаимни задължения. Въ историята за създаването на ордениитѣ въ разнитѣ държави има много курioзни случаи.

Когато французитѣ направили десантъ въ Англия, за да завзематъ графството Коорси, мѣстниятъ феодалъ, силенъ, богатъ и много славолубивъ човѣкъ, допринесълъ съ добре организираната си армия да се прогонятъ французитѣ отъ Англия. Затова той издействува комичната привилегия — той и неговитѣ наследници, да стоятъ предъ Английския кралъ, безъ да си свалятъ... шапката! Тази привилегия бѣ въ сила до времето на кралица Виктория, която е забелязала своевременно на благородника, че той има право да не сваля шапка предъ Н. В. Кралицата, но не и предъ жената, която гражданитѣ на Велика Британния я издигнали до най-високото стѣпало на благородството.

Така разнитѣ благородници сѣ си създали известни права и привилегии, които били признавани даже и отъ царетѣ. Такъвъ е случаятъ отъ преди 100 години въ Шотландия, когато Кралъ

Малкомъ, вмѣсто да потвърди нѣкакви документи, — представени му отъ единъ благородникъ, ги е скъсалъ. Благородникътъ, обаче, счелъ се за обиденъ и далъ краля подъ сждъ. Последниятъ осъдилъ Краля да ушие съ игла въ присѣстствието на дворцовата свита и лакеи скъсанитѣ парчета отъ въпросния пергаментъ.

Всички придобити права и привилегии на така нареченитѣ благородници сѣ използвани най-широко отъ тѣхнитѣ наследници, които считали себе си за стоящи по-високо духовно и морално отъ останалитѣ произходящи направо отъ народа безъ тѣхното благородство да е било свързано съ нѣкакво бойно отличие — проявено въ сражение, по суша или море.

Времето, обаче, урегулира тази несъобразителностъ, като насочи човѣшкия духъ въ правилни посоки: то изхвърли ржждасалитѣ мнения за мнимо благородство и разкъса наследственитѣ пергаменти, като създаде и установи истински благородници, които сѣ доказали това си качество — служейки безукорно и жертвувайки се за своето отечество. Тѣхъ именно държавата награждава съ ордени.

Между създаденитѣ ордени, особено въ Англия има и такива, които човѣкъ само името имъ като произнесе, изгубватъ своето значение. Това сѣ орденътъ на „жартиерата“ и този на „огърлицата на банята“. Тѣ дължатъ своето съществуване благодарение изказанитѣ комплименти отъ известни крале къмъ почитани или любими отъ тѣхъ жени.

Орденътъ на жартиерата се породил презъ 1348 година при единъ официаленъ балъ даденъ въ Английския дворъ при следнитѣ обстоятелства: когато Кралъ Едуардъ III танцувалъ съ графинята Салзбури, чрѣто жартиера се измѣкнала отъ краката ѝ, короновиятъ танкувачъ най-кавалерски се наведе, взе жартиерата и я подаде на благородната си партньорка. Тази постѣпка на краля не остана незабелязана отъ присѣствующитѣ, които различно я коментирали, и то въ вреда на нещастната графиня. Кралътъ се почувствува засѣгнатъ и сърдито извикалъ: „грѣши този, който лоше мисли“ и въ изреча на високото му възмущение допълни: „тозъ, който се присмива на тази лента, ще бжде твърде горделивъ, ако нѣкогашъ я носи“! По тоя начинъ той установи въпросния орденъ и това, за да не накърни честолюбието на графинята.

Другиятъ пъкъ орденъ — „Огърлицата на банята“ се създаде при още по-курioзни обстоятелства. Презъ 1399 година английскиятъ кралъ Хенрихъ, както се казва въ преданието, трѣбваше да приеме на дълга ауденция две млади вдовици непосредствено следъ излизането си отъ банята. Той едновременно прие и двѣтѣ дами, като ги задържа доста продължително зъ спалнята си, безъ да присѣствува съгласно протокола нѣкой отъ дворцовитѣ чиновници. За да увѣковѣчи тази среща, следъ нѣколко дена кралътъ създаде горния орденъ.

Лудвигъ XV бѣше много щедъръ при издаване на ордениитѣ, и когато единъ неговъ съвет-

никъ му казалъ, да не дава така безразборно тия ордени, той отговорилъ: „Две нѣща не е позволено на краля да отказва: да дава на красивитѣ жени цвѣта и — ордени на дворцовитѣ любимци, които желаятъ да се кичатъ съ тѣхъ.“

Великиятъ князь Николай Михайловичъ, познатъ по свободолюбивитѣ си чувства, който бѣше убитъ презъ 1919 година, при единъ приемъ въ дворцитѣ му въ Петерхофъ, забелязалъ, че бѣха се накичили съ разни ордени любимци отъ царския дворъ. Той казалъ на одного: „Гледамъ всички звезди отъ небето сж кацнали по гърдитѣ на тия господа, но рече ли Дѣдо Господъ да ги потърси, не ще ги намѣри на поста си“...

Презъ свѣтовната война председателятъ на френската република Поанкаре съ нетърпение очакваше обещаната руска помощъ. Съ особенна горчивина, обаче, се произнася той за тази помощъ и въ своя дневникъ записва следното:

7 юний 1916 година „Днесъ моятъ приятель Изволски ми представи храбрия генералъ Беланевъ — началникъ на руския генераленъ щабъ, който се придружава отъ много висши офицери. Азъ му благодарихъ за това благоволение на Руския Царъ. *Ние искаме да ни помогне съ войници*, той ни изпраща ордени, които не сме искали...“

Монделе, Франлузки филологъ, следъ като славата му се е разнесла, билъ запитанъ отъ Сень-Бюфъ, дали желае да бжде декориранъ. Той казалъ: „Нѣкога имахъ горещо желае, но сега, когато съмъ известенъ и прочутъ, не желая никакъвъ орденъ“.

Мадридскиятъ дворъ наградилъ италианския компонистъ Росини. Последниятъ приелъ ордена, обаче никога не го е носилъ, за да не наскърби колегата си Пасини. За да се изправи сторената грѣшка, той написалъ една чудна испанска мелодия, която посвѣтилъ на Кралица Изабела съ следния надписъ: „Музика отъ Г. Росини — кавалеръ на ордена, на Изабела — хармонизирана отъ колегата Джовани Пасини — кавалеръ на ордена...“

Тѣзи многоточия заставили дворцовитѣ чиновници да декориратъ приятеля на Росини.

Нѣкои отъ орденитѣ, освенъ достоинствата, които сж носили за декорираниетѣ, сж свързани и съ парична награда. Такъвъ е французскиятъ орденъ „Пуръ льо Меритъ“, създаденъ отъ Наполеонъ Велики презъ 1803 година. Въпросниятъ орденъ има 5 степени: „на кавалеритѣ, на офицеритѣ, на командьоритѣ, на висшитѣ офицери и на „Грандъ Кроа“. Първиятъ има апанажъ 250 франка, — вториятъ — 500, третиятъ — 1000, четвъртиятъ 2.000 и петиятъ 3000 франка.

Както се каза по-горе, орденитѣ се даватъ за проявена храбростъ на бойното поле, за специални заслуги къмъ Отечеството или пъкъ за увѣковчаване на нѣкое историческо събитие.

Има даже случаи да се отпускатъ ордени на умрѣли граждани, за проявени похвални дѣла, за които държавата навремето пропуснала да ги награди и ги декорира за насърчение на близкитѣ имъ и на обществото.

Ордени сж давани и на полкове, чието знаме е прославило оржжието на Отечеството. Сжщо така сж давани и на известни градове и села, чийто жители сж показвали патриотизмъ и себе-

отрицание въ критическия завои въ националния животъ на страната имъ.

* * *

Въ България както орденитѣ за храбростъ, така и другитѣ отличия се създадоха непосредствено следъ освобождението ни отъ I-вия Князь Александъръ Батембергъ. Тѣзи отличия съ времето се видоизмѣниха и се даватъ за проявена храбростъ на бойнитѣ полета, или като отличия за принесени заслуги къмъ държавата.

Вжтрешната Македонска революционна организация, въ лицето на Костурското районно горско началство, съвършено инцидентно и то преди Илинденското въстание установи и създаде така нареченитѣ „свидетелства за храбростъ“. Тѣй като ще трѣбва да навлѣза въ областта на минали спомени, когато се подготвяше Илинденската епопея, неволно се спирамъ на това минало и съмъ принуденъ да отворя една скоба, защото въ паметта ми се низатъ разни случки и събития, като че ли сж снети на филмъ. Всичко това изпъква мислено предъ въображението ми. Нѣщо повече, известни моменти даже се преживѣватъ.

Рече ли човѣкъ да подигне или заговори по единъ въпросъ отъ това време, съ него се свързватъ редъ други малки и голѣми въпроси единъ отъ други по-интересни. Всички тия въпроси отъ миналото, така сж преплетени помежду си, щото смѣло може да се наподобятъ на ситно нарѣзанъ елбасански тютюнъ, или на пълна кошница съ череши или вишни. Кажешъ ли да вземешъ тютюнъ да свиешъ една цигара, вдига се отъ него цѣла ока! Речешъ ли да вземешъ отъ кошницата една череша или вишня, вдигатъ се 10—20, защото опашкитѣ имъ сж преплетени...

Такъвъ е случаятъ и съ създаденитѣ отъ вжтрешната македонска организация „свидетелства за храбростъ“ Изнасямъ два документа, които съмъ запазилъ и съ които ме свързватъ скжпи спомени. Неудобно е да се поднесатъ тѣ „безъ гарнитура“, така сухи, защото тѣ сж вплетени въ споменитѣ ми както опашкитѣ на черешитѣ събрани въ кошница.

Първоначалната идея за създаване на въпроснитѣ свидетелства се породила у районния началникъ Лазо попъ Трайковъ, който я съобщилъ на останалитѣ си другари и на 8. VII. 1903 година въ гжститѣ букаци на Вичъ планина въ Костурско се осжществи. Наградени бѣха около 35 души проявили се въ храбростъ въ станалото голѣмо сражение на 31 май 1903 година при „Локвата“, кждето Костурско даде най-скжпитѣ си жертви и издържа экзамена и то два месеци преди Илинденъ, като измѣри силитѣ си съ тѣзи на Абдулъ Хамида.

Всички по-важни революционни начинания, преди организацията да въведе въ другитѣ райони на Македония, за първи пътъ трѣбваше да намѣрятъ своето приложение въ Костурско. Тукъ за първи пътъ се създаде „четнишкия кадъръ“, презъ който сж минали доста видни войводи и четници. Сжщо така въ Костурско се въведе „сждебната институция“, която пресѣче пжтя на българитѣ да търсятъ турското правосджие. Къмъ решенията на тази сждебна институция не рѣдко сж прибѣгвали недоволни отъ безконечнитѣ протакания на турскитѣ сждии и лица отъ други на-

родности. Не сж били рѣдки случаитѣ, когато и самитѣ турци сж предпочитали сждебнитѣ решения на комитета, защото сж били по-справедливи, а най-важното не сж били свързани съ безконечнитѣ турски рушвети. Въ Костурско за първи път се направиха наборнитѣ списъци, на годнитѣ за носене оржие българи, намиращи се въ Турция и въ нѣкои съседни държави. Сжщо така тук сж били основани и първитѣ „женски дружиби“ съ многобройнитѣ си поддѣления, кждето женитѣ вършеха комитетски нареждания и подпомагаха дѣлото на своитѣ бащи, синове братя и съпружи. Почти всички начинания, замислени въ района или другаде, първо се прилагаха въ Костурско, следъ това се въвеждаха усъвършенствуванни вече въ други околии.

Естествено бѣше, че и свидетелствата за храбростъ за първи път въ тоя районъ да намѣрятъ своето създаване.

Раздаването на въпроснитѣ свидетелства стана при особена церемония. Тя бѣ съобщена съ специално окръжно до центровитѣ началници и

последнитѣ съ подходящи думи изясниха въ общи събрания, въ които присѣтствуваха даже и женитѣ, смисъла на тази награда.

Ето съдържанието на подобно едно

Свидетелство за храбростъ

Костурското районно началство признава на селския четникъ Гаке Кенчевъ, отъ село Косинецъ, отличната храбростъ, показана въ голѣмото сражение при „Локвата“ и „Виняри“ (Джамбенско) 31 май 1903 г. и му дава настоящето удостоверение за отличие предъ останалитѣ присѣтствующи въ това сражение.

Районни началници:

Л. п. Трайковъ

В. Чекаларовъ

П. Кляшевъ

М. Розовъ

Лазо Т. Киселинчевъ

8 юлий 1903 г.

издадено въ

Вичъ планина

Великденъ

1942

ОКРЪЖНО № 577, отъ 29 май 1942 год.

Господинъ Председателю,

Живѣемъ въ времена сждбоносни за цѣлия български народъ. Войната страшно бушува по всички краища на свѣта. Затова налага ни се повече отъ всѣки другъ пътъ съ упоритостъ и воля да стегнемъ редоветѣ си и бодри и единни да изпълнимъ дѣлга си къмъ родъ и родина, както това съ себеотрицание сме вършили въ миналото. Единствената цель на организацията ни е да бжде единъ отъ факторитѣ за изграждането на бждащото на страната ни. За постигането на тая цель налага ни се всички дружества сплотени здраво около ржководното тѣло да дадемъ всички наши духовни ценности въ услуга на управата и по тоя начинъ сами да опредѣлимъ мѣстото си въ редоветѣ на строителитѣ на утрешна обединена и велика България. Нашитѣ дѣла ще опредѣлятъ и нашето мѣсто въ държавната общностъ.

Въ предвидъ гореизложеното препоръчваме и държимъ за цѣлостно изпълнение на следнитѣ ни нареждания:

1) На 2, 3 и 4 августъ т. г. конгресътъ ще се състои въ Битоля, разрешенъ отъ Господина Министра на Вътрешнитѣ работи и Народното здраве.

2) Всички дружества въ най-скоро време да свикатъ събрания и избератъ делегати за конгреса съгласно устава.

3) Всѣко дружество да изпрати списъкъ на делегатитѣ веднага следъ избора. Имената и презимената да сж написани цѣли и отчетливо.

4) Ония дружества, които сще не сж изпратили списъцитѣ по оземляване да ги изпратятъ безъ забава. За ненавременното имъ представяне, тежка отговорностъ ще падне върху настоятелството.

5) За отпускане нарсдни пенсии на заслужили илинденци, постѣпки сж направени и е обещано. Ще се изчака закона и съобразно съ повеленията му, ще ви се дадатъ допълнителни нареждания.

6) Всички дружества до края на м. юний непременно да се отчетатъ за всички задѣлжения къмъ касата на организацията, а сжщо и да внесатъ 40% отъ общитѣ имъ приходи, за да иматъ право тѣхнитѣ делегати да участвуватъ въ конгреса.

7) Всички дружества да ни съобщатъ числото на действителнитѣ имъ членове.

Председателъ: Л. Томовъ

Секретаръ: В. Трифуновъ

Жертвитѣ при потушаване на Илинденското въстание

(Продължение отъ кн. 4—134)

с. Арменско

Когато на 9 ноемврий с. г. посѣтихъ селото, като членъ на комисията по раздаване помощи, намѣрихъ въ него тежко ранени и още не оздравѣли:

- † 1. Ендрица Михайлова — счупенъ кракъ
- † 2. Иванъ Христовъ — рани отъ куршумъ въ ржката и крака.
- † 3. Василица Груева — откъсната частъ отъ ржката.
- † 4. Василь Кузмановъ — рани отъ куршумъ въ

ржката.

- † 5. Божиница Куртева — ранена въ лицето отъ куршумъ.
- † 6. Ристовица Куртева — ранена въ ржката отъ куршумъ.
- † 7. Янкулица Стойкова — откъсната плѣшка
- † 8. Наумка Лазарова — ранена въ краката.
- † 9. Лазарина Маркова — ранена въ седалищната кость.

5. с. Вошарени

Презъ време на въстанието отъ мирното население въ това село били убити:

- † 1 Зафиръ Ивановъ 45 годишенъ
- † 2 Стойче Колевъ 27 годишенъ

Вошарени броело 150 бълг. кжщи и 120 турски. То е дало 86 души четници, отъ които били убити само 5 души, имената на които не ми бѣха дадени.

6. с. Любетина

На 4 августъ сутринята селото е било заобиколено отъ войски, водени отъ башибозука отъ околнитѣ турски села. Всички мъже били заловени и изкарани надъ селото. Тукъ било решено да ги закаратъ на мюдурина въ с. Невеска. Когато минавали турското село Горско, по показания на Рашидъ Бей отъ това село, отдѣлени били 11 души, които яко вързали единъ до другъ, а свободнитѣ накарали да вървятъ напредъ. Когато така вързани стигнали на Додова чешма, всички 11 души били избити най-жестоко.

Ето имената на тѣзи мъченици:

- † 1. Зафиръ Ташевъ 55 годишенъ
- † 2. Дине Колевъ 40 годишенъ
- † 3. Дине Пейовъ 50 годишенъ
- † 4. Симо Типевъ 27 годишенъ
- † 5. Ламбо Кръстевъ 40 годишенъ
- † 6. Геле Цилевъ 20 годишенъ
- † 7. Ноле Ваневъ 28 годишенъ

- † 8. Коле Стойчевъ 45 годишенъ
- † 9. Циле Георгиевъ 40 годишенъ
- † 10. Ване Георгиевъ 50 годишенъ
- † 11. Ице Митревъ 60 годишенъ

Сжщевременно башибозукътъ подпалилъ селото отъ всички страни. Опожарени били 43 кжщи отъ всички 55. Опожарена е била селската черква Св. Георги и училището. Сжщия день убити били въ селото:

- † 1. Ноле Кръстевъ 27 годишенъ, убитъ съ кама.
- † 2. Коле Роговъ 50 годишенъ, посѣченъ съ ножъ.

Преди тая катастрофа съ селото на 12 юлий минали войски презъ него и убили:

- † 1. Ильо Костовъ 42 год., убитъ съ ножъ
- † 2. Наце Костовъ 30 год., убитъ съ ножъ

Тогава населението на Любетина се е състояло отъ 69 мъже, 70 жени, 85 момчета и 50 момичета. Селото е дало 16 четници, отъ които само единъ е билъ убитъ.

7. с. Екши-су

Отъ мирното население на това село презъ време на въстанието сж били убити отъ войници и баши бозукъ:

- † 1. Стефо Поповъ, убитъ въ планината
 - † 2. Доре М. Сърбиновъ, убитъ въ планината
 - † 3. Коле Евтимовъ, убитъ въ курията
 - † 4. Василь Каранчеловъ, убитъ въ курията.
- Екши-су е дало 90 души четници, отъ които

10 души сж били убити въ разни сражения съ войскитѣ. Имената на тия 10 души четници не ми бѣха дадени, когато на 14 ноемврий бѣхъ въ селото, защото тамъ квартируваше единъ цѣлъ табуръ войска (Елмали табуръ), та селянитѣ отбѣгваха да иматъ по-продължителни срещи съ менъ. Разбрахъ, обаче, че въ сражението при гората пръвъ е падналъ четникътъ Илия Ст. Чековъ,

8. с. Прекопана

Това село било нападнато на 29 юлий с. с. отъ войски, които идвали отъ къмъ Невеска. Населението, узнало предварително, напуснало селото и се укрило въ гората Присой. Войскитѣ, като наближили селото, открили артилерийска стрелба и като се увѣрили, че въ него нѣма противникъ, навлѣзли и го подпалили. Тоя день изгорѣли 124 кжщи и били убити останалитѣ въ селото старци:

- † 1. Дине Мучевъ — боленъ — 50 годишенъ закланъ, съ ножъ
 - † 2. София Мучева 50 год., заклана съ ножъ
 - † 3. Георги Поповъ 60 год., закланъ съ ножъ
- До вечерята войскитѣ си заминали и на другия день населението се завърнало и се настанило въ останалитѣ 56 здрави кжщи.

На 14 августъ с. с. идваща отъ Костуръ минала презъ селото многобройна войска, която

подпалила и останалите 56 кжши, отъ които само 8 били недоизгорѣли. Населението и тоя пжтъ предварително напуснало селото. Селското училище сжщо било опожарено, а черквата осквернена: иконите съ славянски надписи обезобразени и богослужебните славянски книги унищожени.

Споредъ сведенията, които събрахъ, съ войските се движели и орждия на Костурския гръцки владика.

Селото е дало 60 четници, отъ които само 1 е билъ убитъ.

9. с. Зелениче

Презъ време на възстанието на 16 августъ при завръщане въ селото е билъ убитъ четникътъ † Дине Нанчовъ

А преди възстанието на 2 май с. с. въ сражението съ войската при мѣстността „Черна вода“ сж били убити четниците:

- † 1. Стефанъ Которчевъ
- † 2. Василь Которчевъ

† 3. Михаилъ Колиновъ

† 4. Янко Чавковъ

† 5. Петре Масинъ

Сжщия день били убити вжтре въ селото мирните селяни:

† 1. Георги П. Боглевъ

† 2. Геле Нановъ

† 3. Христо Диневъ

Въ Костурско

10. с. Мокрени

Четири дни следъ обявяване на възстанието (23. юлий с. с.) Кметътъ на селото и тримата му съветници били поканени да отидатъ въ Костуръ по въпроса за селския десятъкъ. Тѣ стигнали въ града и се установили въ единъ отъ градските ханища. Когато излѣзли отъ хана и се отправили къмъ конака, тѣла башибозукъ ги нападнала съ пушки, ножове, камъни и сопи и ги умъртвила. Ето имената на тѣзи четирима мжченици:

- † 1. Наки Коляновъ, кметъ, 40 годишенъ
- † 2. Геле Диневъ, съветникъ 60 годишенъ
- † 3. Дине Велковъ, съветникъ 60 годишенъ
- † 4. Петре Андреевъ, съветникъ, 40 годишенъ.

До 14 августъ селото не е било обезпокоявано. Тоя день, както и заранъта на 15 сжщия месецъ, то е било нападнато отъ многоброенъ башибозукъ изъ турските села на Сари-гьолъ, но било отбранявано отъ 10 души въоржжени селяни, взели позиции въ черквата. Населението се разбѣгало и се укрило въ близкия манастиръ Св.

Богородица. Заедно съ него напуснали черквата и 10-тѣхъ въоржжени селяни. Тогава башибозукътъ се втурналъ въ селото и се предалъ на грабежъ, като сжщевременно подпалилъ и нѣколко кжши. На 16 августъ Етхемъ бей, командантъ на войските по преследване на четите, когато стигналъ въ Клисурса, поканилъ 20 души мжже отъ селото и ги посъветвалъ да се върнатъ по домовете си, като взематъ и останалото разбѣгало се население. Но още сжщия день, щомъ по голѣмата частъ отъ населението се прибрало въ селото, наново се появилъ башибозукъ отъ една страна, а отъ къмъ Клисурса слѣзла войска, която почнала да обстрелва селото съ шрапнели отъ планински орждия. Това всѣло паника между населението, което наново се разбѣгало. Тогава башибозукъ и войски съ честа стрелба нахлули въ него, подпалили го, като убивали безразборно, когото срещнали отъ населението.

Тоя день мжченически загинали:

† 1. Наси Коляновъ,	на 80	години
† 2. Никола Котевъ	на 35	"
† 3. Мити Тасевъ	на 80	"
† 4. Нено Митревъ	на 70	"
† 5. Пети Дуковъ	на 40	"
† 6. Кота Гърчевъ	на 60	"
† 7. Дони Никовъ	на 70	"
† 8. Симо Никовъ	на 40	"
† 9. Наси Гяшевъ	на 60	"
† 10. Таси Мановъ	на 60	"
† 11. Коли Кондевъ	на 90	"
† 12. Василь Николовъ	на 40	"
† 13. Жельо Иковъ	на 62	"
† 14. Марко Шапевъ	на 80	"
† 15. Василь Стефовъ	на 40	"
† 16. Типо Илковъ	на 70	"
† 17. Таси Мишевъ	на 40	"
† 18. Мито Гоговъ	на 60	"
† 19. Нацо Бочевъ	на 80	"
† 20. Геле Димана	на 60	години

† 21. Коли Мата	на 60	"
† 22. Мити Нашовъ	на 80	"
† 23. Василица Бачова	на 70	"
† 24. Христо Нановъ	на 45	"
† 25. Тасе Христовъ	на 17	"
† 26. Наси Пуфе	на 80	"
† 27. Василь Щеревъ	на 70	"
† 28. Мине Нановъ	на 50	"
† 29. Стоянъ Типовъ	на 80	"
† 30. Ильо Ташевъ	на 40	"
† 31. Мити Котевъ	на 30	"
† 32. Кжце Котевъ	на 22	"
† 33. Мити Сити	на 80	"
† 34. Мара Нашева	на 70	"
† 35. Алекси Диневъ	на 17	"
† 36. Зоя Ташева	на 70	"
† 37. Свещеникъ Данаилъ	на 80	"

Всички пронизани съ по нѣколко куршума.

(Следва)

София — Кавала — о-въ Тасосъ и обратно

Горѣхъ отъ желание да посетя Бѣломорието. Най-после това ми се отдаде и на 14 IV т. г. потеглихъ съ вечерния тренъ въ 7 ч. по долината на Струма. Минахме нощно време Владайския проходъ, Пернишкото поле, Радомирското, Дупнишкото, Горноджумайското, Кресничкото дефиле и осъмнахме къмъ гара Св. Врачъ.

Пътуването бѣ много трудно и мъчително. Много народъ, малко вагони, човѣкъ до човѣкъ, особено тежко бѣ отъ гара Симитли до Демир-Хисаръ (Валовища) — по тѣснолинейката. Слушамъ, че сж взети мѣрки да се улеснятъ пѣтницитѣ, като се пустне още единъ тренъ.

Минахме мелнишкото хълмодоліе при по-добро настроение — отървахме се най-после отъ тъмнотата. Хубави обработени ниви отъ дветѣ страни на желѣзницата пълнѣха очитѣ ни. Педя земя нѣма не обработена.

Къмъ 9½ ч. бѣхме на старата граница при Кулата — моста на р. Пиринска Бистрица. Разликата отъ по-напредъ бѣ тази, че нѣма вече тѣзи страшни митарства — свободно се минава — единъ народъ се радва на добитата свобода. Къмъ 10 ч. навлѣзохме въ Рупелския проломъ, дето живописно се промѣква р. Струма между Бѣласица и Ингелова планина. Отъ дветѣ страни на рѣката редятъ се бункери, бункери по цѣлото протежение до Валовища. Гърцитѣ сж се старателно и здраво укрепили, на сила сж искали да владѣятъ въ робство българскитѣ земи.

Всичко е било нагласено срещу България, но правдата възтържествува — германската сила сломи грѣцкия шовинизмъ. Народътъ се радва, тържествува и обработва плодородната земя.

Къмъ 12 ч. бѣхме на гара Демир-Хисаръ. Градътъ се не вижда, но предъ насъ се издига дивно Бѣласица съ Маркова капия. На изтокъ се разстила обширното *Сѣрско поле*.

Сѣрското поле е житницата на Македония. Дълго 85 клм. широко 20 клм. високо 47 м. надъ морското равнище, заградено отъ Бѣласица, Круша, Шарлия, Боздагъ и Куланица планина. Всичко заема 1258 кв. клм. По срѣдата се вие р. Струма (дълга 400 клм.) и напоява цѣлото поле.

Влива се въ Орфанския заливъ при Чайази. Езерото Тахиносъ вече не блѣсти отдалече — изсушено е.

На гара Демир-Хисаръ се прехвърлихме въ широката, нормална ю. Макед. линия и потеглихме за Сѣръ. Сѣрското поле е обработено, посѣто повече съ зърнени храни, а останалитѣ ниви изорани и подготвени за тютюнъ, сусамъ, памукъ, бостани и какво ли не още. Къмъ 1½ ч. пристигнахме на гара Сѣръ. Отъ 1913 г., Междусѣюзническата война, за първи пѣтъ идвамъ въ Сѣръ, дето 3 години съмъ билъ учителъ въ Сѣрското педагогическо училище. Посрещна ме г. Ив. Сматракалевъ, старъ приятелъ, бившъ секретаръ на Сѣрската община въ турския режимъ. Незабелязано минахъ покрай градини и кжщи по пѣтя отъ гарата до центъра на града.

Гр. Сѣръ (стария Сорисъ) има 35 хил. жители, разположенъ е въ политѣ на Шарлия планина и е центърътъ на селищата въ Сѣрско.

Центърътъ на града е преобразенъ, нѣма джамията съ шадравана, нѣма малкитѣ дукаччета. Само правителствения домъ, турския хукюматъ си

стои. Тамъ сж настанени нашитѣ държавни учреждения. На другия день ги посетихъ, видѣхъ стаята въ която ме изследваха турскитѣ полицаи. Кабинетътъ на Рашидъ паша е сега кабинетъ на околийския управителъ.

Търсихъ книжарницата на голѣмия родолюбецъ А. Никовъ, първи български книжаръ въ Сѣръ, убитъ отъ андартитѣ, но нищо не намѣрихъ. Кжщата му разрушена, останали сж каменници да сгърчатъ.

Заслугитѣ на Никовъ сж голѣми, неоценими за българския народъ. Синъ му Николай нека да възобнови книжарницата и името на баща си. Да му се помогне отъ властта.

Сжщия день съ Ив. Сматракалевъ посетихме квартала Каменница, дето бѣ педагогич. училище съ пансиона. Промѣна голѣма нѣма. Параклисътъ при училището е разрушенъ, ни следа. Училището съ трапезарията си стои, сега е полицейско училище.

Да се запази като светиня. Въ това училище сж били учители Хр. Матовъ, Лука П. Теофиловъ, Дим. Гошановъ, Илия Ращановъ, Лазаръ Томовъ, Лазаръ Димитровъ, Д. Галевъ, Благой Калейчевъ, А. П. Стоиловъ, Г. Фотевъ, А. Разбойниковъ, Ив. Караджовъ Велчевъ, Ф. Маноловъ, Букурещлиевъ, Ст. Константиновъ, Ив. Петровъ и др.

Последнитѣ двама убити отъ гърцитѣ въ 1913 год. Първитѣ просвѣтни дейци тукъ сж Салганджиевъ и Сарафовъ.

Презъ турския режимъ да бждешъ български учителъ въ Сѣръ бѣ *цѣль подвигъ*. Преследвани отъ турската власть и грѣцкитѣ андарты, които действуваха срещу българитѣ, учителитѣ бѣха изложени на нечути и невидими мъчения и злочинства.

Посѣтихме и Негово Високопреосв. Неврокопски митрополитъ Борисъ, който бѣ по обиколка.

Въ Сѣръ Митрополитъ Борисъ посреща въ митрополията своитѣ почитатели и урежда свещеническа конференция — картина чудо надъ чудесата.

Презъ 1910 — 11 — 12 години българитѣ, гонени и преследвани отъ гърцитѣ, 1941 — 42 г. — свобода, — българската речъ се слуша навсѣкжде!

Не далечъ отъ града при с. Баница е лобното мѣсто на апостола Гоце Дѣлчевъ. Тамъ всичко родолюбиво ще отива на поклонение предъ гроба на македонския Василъ Левски.

Гр. Сѣръ е центъръ на голѣмо и богато поле. Както въ миналото, така и сега той е предимно земеделчески градъ, после занаятчийски търговски (голѣмъ панаиръ е ставалъ) и индустриаленъ центъръ Сѣръ е съ бждеще. Въ здравитѣ и корави български ржце ще цѣвти и напредва.

Въ Сѣръ трѣбва да се открие пълна гимназия и земеделско училище. Трѣбва да се издигне паметникъ на Гоце Дѣлчевъ. Да се не забравятъ Ат. Никовъ, Д. Желевъ и Трендафиловъ, обесени отъ турцитѣ.

На 16 априлъ съ трена въ 3 ч. п. об. отпътувахъ за Драма. Хубавото и плодородно Сѣрско и Драмско полета увличаха пѣтницитѣ, които се трупаха по прозорцитѣ да се радватъ на китнитѣ селища и пищната природа.

Минахме и гара Анжиста, дето презъ 1903 г

20. III. Гоце Дѣлчевъ съ върната си дружина хвърли моста на въздуха.

Къмъ 5¹/₂ ч. бѣхме на гарата въ Драма. Следъ малкъ престой съ кола пристигнахме на площада въ центъра — хот. България.

Драма има 36 хил. жители съ хубави обществени заведения, особено гимназията съ игрището, казармитѣ, болницата и тютюневия институтъ. Разположенъ е въ политѣ на Боздагъ, има голѣми карстови извори въ градската градина и около нея, нѣщо по-голѣмо отъ Клепуза въ Чепино, Златна панега, Девненскитѣ извори и пр.

Голѣмо природно богатство, още малко използвано, но ще бжде, ще се изучи и целесъобразно ще се уреди напояването на полето и за индустриални цели. Драмското поле е 589 кв. клм. 72 м. високо. Напоява се отъ р. Драматика. Полето е по-малко отъ Сѣрското, но много е ценно, особено за тютюнъ и памукъ.

Голѣми български села сж: Плѣвна, Височень, Клепушна, Калапотъ и др. Въ сжщата околия сж още и Доксатъ, Чаталджа, Просѣчень — тютюневи земледѣлчески центрове.

Въ Драма извърши атентатъ Пейо Радевъ, съ двамата си другари. Пейо бѣ отъ Чирпанъ, аптекаръ, революционеръ и войвода.

На 20 априлъ отпътувахме презъ Чаталжа и Доксатъ за Кавала. Минахме покрай стария градъ Филипи, столицата на Ф. Македонски, разположенъ при карстовитѣ извори — Бунаръ Баши.

Правишкото блато несъществува, пресушено е; сега е обработваема земя съ плодородна почва.

Къмъ 6 ч. бѣхме въ Кавала.

Кавала има 70 хиляди жители, търговски градъ, разположенъ амфитеатрално на хълма и кавалския заливъ. Чудно хубава гледка се открива, къмъ Атонъ, о-въ Тасосъ и Самотраки.

Старини въ града сж водопровода и крепостта.

Интересно нѣщо е паметника на Мехмедъ Али паша, основателъ на египетската династия, роденъ въ Кавала.

Кавала е градъ съ голѣмо бждеще, като търговско пристанище, занаятчийски, индустриаленъ и курортенъ градъ.

Въ околността покрай брѣговетѣ на Бѣлото море става голѣмъ риболовъ. Има голѣми тютюневи фирми. Радва се на хубавъ климатъ и добива по-голѣмо значение съ близкостоящия о-въ Тасосъ.

О-въ Тасосъ посетихме на 21 априлъ съ моторна лодка. Пътуването е приятно и продължава 3 — 4 часа.

Пристигнахме вечерта късно въ гр. Лимена, окойски центъръ и китно пристанище.

На 22 с. м. посѣтихме музея, добре уреденъ съ ценни находки отъ римско и византийско време и Акропола. Отъ крепостта се открива хубава гледка къмъ всички страни.

Предъ насъ се открива обширенъ просторъ, разкошни борови и маслинови гори, най-ценното богатство на о-ва. Водата за пиене отлична, природата дивна и красива, климатътъ мекъ, приятенъ и за лѣтно и за зимно време.

Островъ Тасосъ е голѣмъ 392 кв. клм. съ 90 клм. брѣгова линия. Отстои отъ брѣга 10 клм., отъ Кавала 30 клм. Покритъ е съ (90%) боръ, джбъ, елха, маслини, дафиново дърво и пр.

Има медни и цинкови руди, Богатъ е съ археологически находки. Главниятъ поминѣкъ на населението сж маслинитѣ, по малко земледѣлие

лозя и пр. Риболовътъ е отъ значение.

Главни селища сж: Лимена (ок. центъръ), Казавитъ, Каларахи, Лименария, Теологосъ (8 хил. жители, най-голѣмо селище) и Булгаросъ, населено съ българи погърчени.

Борътъ на о-въ Тасосъ е много смолестъ, затова добиватъ смола и др.

О-въ малкъ Тасосъ е скалистъ и не заселенъ.

На 22 съ сжщата лодка късно вечерта се завърнахме въ Кавала. Имахме луна и пътуването бѣ приятно. Покрай брѣга имаше много рибари, които светѣха съ ламбитѣ и даваха феериченъ изгледъ на брѣга.

Появи се и Кавала съ своето красиво мѣстоположение.

Пристигнахме къмъ 9¹/₂ ч. въ града.

Както въ Сѣръ, така въ Драма и Кавала се срещнахъ съ другари Илинденци.

Въ Сѣръ образувахме Илинденско д-во съ председателъ Ив. Сматракалевъ, а въ Кавала — Паню Какачевъ.

Отъ Кавала за Драма заминахъ на 23 с. месеъ. Ношувахъ въ Драма и на 24 с. м. съ рейса презъ Гюрджикския проходъ, укрепенъ най-старателно съ много бункери, телени мрѣжи и пр. все срещу България. Линията Метаксасъ рухна, както рухна и Мажино, предъ несъкрушимата германска сила.

Минахме презъ Елеската котловина съ центъръ с. Зърнево. На около му сж Д. Броди, Старчища, Лисе и пр. — все хубави български села. Бѣжанцитѣ българи отъ тия села се завръщатъ. Радостно нѣщо — всички иматъ това желание.

Въ 6 ч. бѣхме въ Неврокопъ.

Гр. Неврокопъ има сега къмъ 10 хил. жители съ прави улици, напълно подновенъ, разположенъ въ политѣ на Пиринъ планина съ красива околност. Радва се на хубави обществени заведения, като гимназията, митрополията, общината, кооперацията и др. Скоро ще се строи читалище съ салонъ и пр.

Голѣмиятъ изворъ Тополницата при Мусолница е голѣмо природно богатство за града.

Неврокопското поле е 540 м. високо, добре се напоява отъ р. Места, отлично е обработено, отглеждатъ тютюнъ, овощия, зърнени храни, зеленчуци, особено кромидъ лукъ при с. Баничанъ и др.

Въ Неврокопъ се възобнови д-во Илинденъ, Надѣваме се че то ще се прояви въ обществения и културенъ животъ на града и околията.

На 25. IV. съ рейса пътувахъ отъ Неврокопъ за Разлогъ, по долината на Мѣста — Момина Клисурса, между Пиринъ и Родопитѣ. Незабелязано се минаха 50 клм. по дефилето. — Шосето се поправа отъ Добринища на югъ. На бързо минахме Добринища и Банско и въ 9¹/₂ стигнахме гр. Разлогъ — китно планинско градче съ 6000 жители, съ приятенъ планински климатъ.

Отъ Разлогъ презъ Бѣлица — Аврамовитѣ колиби — Чепино — Сараново — София се завърнахъ на 28 априлъ т. г.

По долината на Струма, минахъ за Кавала, а се върнахъ по Места.

Въ тѣзи благодатни земи трѣбва да се върнатъ всички прогонени наши братя поради тежкото грѣцко иго. Тамъ наново трѣбва да почнатъ да се творятъ стопански блага и да се радватъ българитѣ на добитата свобода.

Л. Томовъ

Положението

Свѣтътъ съ нетърпение очакваше дохождането на пролѣтата, когато трѣбваше да започнатъ действия отъ голѣмъ мащабъ, следъ като зимнитѣ месеци бѣха значително сковали противнишкитѣ военни сили. Пролѣтата дойде и вече започна да клони къмъ лѣто и все още не започваше голѣмата офанзива отъ страна на германцитѣ, както отдавна вече се говорѣше отъ първитѣ хора на Третия германски Райхъ. Дори и страхотнитѣ боеве, които приключиха съ завземането на Керч отъ германскитѣ войски споредъ официални германски срѣди не е трѣбвало да се смѣтатъ за начало на отдавна оповестяваната голѣма пролѣтна офанзива.

Отъ срѣдата на м. май, наистина, източно, северно и южно отъ Харьковъ се водятъ много голѣми боеве между милионни войски на маршалъ фонъ Бокъ и на маршалъ Тимошенко, но и тия боеве, при все че изпърво отбраняващитѣ се германци минаха въ голѣми контраофанзивни действия, пакъ не бѣха смѣтнати отъ Берлинъ за начална фаза на предначертаната голѣма пролѣтна офанзива.

— Защо? — На този въпросъ ние нѣмаме възможностъ да отговоримъ. Ние само можемъ да констатираме това „забавяне“ на офанзивата и — да се опитаме да го изтълуваме.

Нѣкои смѣтатъ, че маршалъ Тимошенко съ своята офанзива около Харьковъ е ималъ намѣрение да предвари противника си и да му попречи да избере самъ той датата и мѣстото на офанзивата си на източния фронтъ. Не е чудно болшевикитѣ да сж имали такова нѣщо на умъ, но и така да е било, сигурно, не сж успѣли да разбъркатъ германскитѣ голѣми планове за офанзива. И нейното „забавяне“ не ще да се дължи на това, че болшевикитѣ сж атакували съ по-голѣми сили въ северния или въ южния участъкъ на източния фронтъ, а главно, ако не само на това, че германското главно командване има въ плана си предъ видъ военни действия отъ извънредно голѣмо, може би отъ фатално значение вече не само за единъ фронтъ, а изобщо за изхода отъ цѣлата сегашна война.

Такива задачи, естествено, изискватъ дълговременна и грижлива подготовка. А знае се какъ германцитѣ, които непрекъснато — откакто се е започнала войната — сж въ нападение, подготвятъ всичко, въ най-голѣми подробности, по планове и въ материали, което е необходимо за изпълняване на военнитѣ имъ задачи.

Както се води сега войната, тя не може много да продължава. Германцитѣ нѣма да оставятъ неприятелитѣ си да засилватъ постепенно своитѣ позиции, а гледатъ да ликвидиратъ съ тѣхъ по-скоро, нанасяйки имъ свѣткавични удари. Но колкото ударитѣ сж по-свѣткавични, толкова по-бавни сж подготовкитѣ имъ, особено когато се отнася до удари, на които се възлага кардиналната задача да съборятъ вече основнитѣ стълбове, на които се крепи постройката на неприятелската отбрана, какъвто е именно сегашния случай.

Тѣй като презъ това лѣто силитѣ отъ Тристранния пактъ по всѣка вѣроятностъ ще искатъ да нанесатъ смъртоносния ударъ на противницитѣ си и офанзивата, за която отдавна вече се говори и която съ напрегнатостъ се очаква не само отъ ония, които воюватъ съ Германия и съ съюзницитѣ ѝ, но и отъ цѣлия свѣтъ, сигурно ще бжде на нѣколко фронта и въ нея ще участвуватъ главнитѣ сили на всички отъ Тристранния пактъ по нѣкакъвъ планъ за комбинирани общи действия и на изтокъ — въ Русия, и въ Срѣдиземно море и по крайбрежията му, и въ Далечния изтокъ.

За завършването на решителни офанзивни действия по разнитѣ фронтове, които сж особено чувстви-

телни за стратегическата издръжливостъ на противника, естествено се изисква много дълга подготовка още повече че ударитѣ има да се нанасятъ отъ разни национални войски, които, колкото и да действуватъ по предварително обсъденъ и възприетъ общъ планъ, все пакъ иматъ свои особени командувания, особени начини на воюване и особени национални черти и възможности. Така, много е вѣроятно германското командване, което безсъмнение и занапредъ ще има първенство въ ръководенето на военнитѣ действия на съюзницитѣ срещу общия неприятелъ, да чака удобния часъ за обща офанзива въ зависимостъ отъ извършването на нѣкои действия отъ страна на японцитѣ, които изглежда довършватъ изпълнението на своя планъ за откъсване на Кятай отъ съюзницитѣ му.

Това предположение за изчакване на удобния часъ за комбинирано, концентрирано действие отъ страна на тритѣ сили отъ Осѣта ни се вижда особено вѣроятно, като се иматъ предвидъ голѣмитѣ, почти фаталнитѣ военни задачи, предстоящи за разрешение презъ това лѣто и като се знае, че всички голѣми успѣхи, постигнати до сега отъ оржжието на осѣта се дължеха главно на това, че храбритѣ и талантливо водени войски действуватъ въ решителнитѣ минути, при провеждането на плановетѣ, съ общи, комбинирани усилия срещу единъ неприятелъ, който и до сега не може да се похвали съ единство, съ тактическо сцепление между съюзнишкитѣ си сили при отбраната си.

Но все пакъ, макаръ и да се отрича на голѣмата битка около Харьковъ характера на елементъ отъ тъкмената офанзива срещу болшевико-капиталистическата коалиция, тази офанзива може да се развие незабелязано, постепенно отъ воденитѣ сега по тия мѣста извънредно стихийни и ожесточени боеве. Тамъ може да се отпуси бента, който свѣтскитѣ войски образуватъ за отбрана на вратитѣ водещи къмъ Кавказъ и по-надолу къмъ богатитѣ и отъ извънредно голѣма важностъ за водене на военнитѣ действия петролни полета. Въ плановетѣ на германското командване може да се предвиждатъ други нѣкои обекти, като важни пунктове за нападение, но сигурно единъ отъ най-важнитѣ обекти е петролтѣ, който храни моторитѣ на свѣтскитѣ военни машини и трактори за земеделска работа, и който дава гориво на английскитѣ военни мотори въ Срѣдния изтокъ. Една офанзива съ задачата да се сломи бойната сила на неприятеля въ всѣки случай би могла да се постигне най-ефикасно, ако му се отнеме този толкова цененъ изворъ на горивни материали. Останали безъ него, и най-упорититѣ противникови армии биха капнали като гнилъ плодъ. Ето защо на боеветѣ въ Донецкия басейнъ сега се гледа съ толкова голѣмъ интересъ. Поради сжщата причина тамъ сега се водятъ, споредъ нѣкои вещи военни срѣди, най-голѣмитѣ презъ тази война сражения между моторизирани и бронирани части. Тамъ отъ дветѣ страни сж струпани общо може би къмъ 4 милиона войници, отлично екипирани и вѣроятно въ по-голѣмата си частъ неучаствували въ досегашнитѣ изтощителни зимни сражения.

Изходътъ на този гигантски двубой между бронирани и яки при бой противници ще отбележи единъ важенъ етапъ отъ развитието на положението презъ това лѣто. Но не е чудно, преди още да се очертае голѣмия изходъ на тази битка, да видимъ нови решителни военни стълкновения и по други фронтове — въ Африка или другаде и да станемъ зрители на общото пламване на бойнитѣ фронтове, гдето тоя пжтъ ще се потърси съ повече решителностъ, съ по-голѣми вѣроятности за злѣпѣхъ крайното разрешение на сегашния конфликтъ.